

Kurdish Readers

III. Kurdish Short Stories

**Edited with Notes
and Vocabularies by
Jamal Jalal Abdulla
and
Ernest N. McCarus**

Copyright © by The University of Michigan 1967
All rights reserved
Library of Congress Catalog Card No. 67-14742
Published in the United States of America by
The University of Michigan Press and simultaneously
in Rexdale, Canada, by Ambassador Books Limited
Manufactured in the United States of America

This work was developed pursuant to a contract between the United States Office of Education and The University of Michigan and is published with permission of the United States Office of Education.

PREFACE

In 1960, the Office of Education (Department of Health, Education, and Welfare) proposed that Ernest N. McCarus, Associate Professor of the Department of Near Eastern Languages and Literatures at The University of Michigan and a recognized authority in Kurdish, begin the preparation of a Basic Course and a series of graded Readers for the instruction of students in that language. In the subsequent contracts between the Office of Education and the University, Professor McCarus was designated "Principal Investigator."

With the hearty cooperation of the Ministry of Education of the Republic of Iraq, Professor McCarus obtained for two years (1960-1962) the services of a native Kurdish scholar, originally of Sulaimania, Iraq, Mr. Jamal J. Abdulla, then teaching (and currently Lecturer) in the Higher Institute of Languages of the University of Baghdad. Mr. Abdulla became Co-editor of the majority of the volumes produced under the contracts, selected most of the articles chosen for analysis, and under the supervision of Professor McCarus prepared for them the accompanying exercises and drills. The Department and the University hereby expresses its sincere gratitude to the Iraqi Ministry of Education and the University of Baghdad for making possible this advantageous collaboration.

The Department and the Editors give special recognition to Mrs. Jannat Sirous Balandgray, a Persian and herself a student of Kurdish, who typed all the Kurdish language texts and provided significant assistance in the editorial preparations and the overall format. A similar debt must be acknowledged to others who participated in the construction of the glossaries: to Miss Nancy Kubany, who typed the English and Kurdish transcriptions; to Miss Selma Khammash, who typed the Kurdish language materials; and to Mr. Hamdi Qafisheh who, though without a knowledge of Kurdish, gave careful attention to their proofing.

The Department of Near Eastern Languages and Literatures is proud that one of the permanent members of its instructional and research staff, Professor McCarus, has thus brought to successful completion a series of volumes devoted to the study of a language, Kurdish, which (though spoken by a substantial number of people in the Near East) has received comparatively little attention hitherto in the United States.

Ann Arbor, Michigan

May 31, 1966

George G. Cameron,

Chairman, Dept. of Near
Eastern Languages and Literatures

INTRODUCTION

This reader is one of a series of books prepared for the instruction of Iraqi Kurdish:

1. Jamal Jalal Abdulla and Ernest N. McCarus, Kurdish Basic Course. (Dialect of Sulaimania, Iraq), University of Michigan Press, 1967.
2. Jamal Jalal Abdulla and Ernest N. McCarus, Kurdish Readers. Vol. I, Newspaper Kurdish. University of Michigan Press, 1967.
3. Jamal Jalal Abdulla and Ernest N. McCarus, Kurdish Readers. Vol. II, Kurdish Essays, University of Michigan Press, 1967.
4. Jamal Jalal Abdulla and Ernest N. McCarus, Kurdish Readers. Vol. III, Kurdish Short Stories, University of Michigan Press, 1967.
5. Ernest N. McCarus, A Kurdish-English Dictionary (Dialect of Sulaimania, Iraq), University of Michigan Press, 1967.

The Basic Course follows the audio-lingual approach in teaching the phonology, basic structure, and useful vocabulary of the speech of the educated native of Sulaimania, Iraq. The writing system and an introduction to written Kurdish are also included. The Kurdish Readers assume mastery of the contents of the Basic Course and provide readings in three prose genres. Newspaper Kurdish contains twenty-eight selections on a variety of topics from the newspapers Zhîn and Khebat, as well as exercises for classroom use. Each selection in Essays and Short Stories is accompanied by a set of vocabulary and notes presented in order of occurrence in the text. The vocabulary of all these materials, together with additional items from other newspaper sources or recorded from the speech of natives of Sulaimania, is included in the Kurdish-English Dictionary.

* * *

The Kurds are an important minority occupying significant amounts of territory in Turkey, Iraq and Iran, and lesser amounts in Soviet Armenia and Syria. While they have maintained their linguistic and cultural integrity over several millennia, it is only in this century that they have developed what can be called a flourishing literary life. The beginning of this period can perhaps be placed at 1898, when Mihdet Bey Bedir-Xan founded in Istanbul the short-lived Kurdistan, the first Kurdish-language newspaper.

It was after World War I in Iraq and Soviet Armenia, however, that Kurdish literature found soil for rapid growth. In Iraqi Kurdistan Kurdish was made the exclusive language of instruction in the early grades, Arabic being introduced after the fourth year. Thus, there developed during the 1930's a literate body of Kurds large enough to support a newspaper as well as some monthly periodicals and an occasional monograph. Kurdish was also taught in schools of the Armenian SSR, where the Kurds constituted a very small minority.

After the July 14 Revolution of 1958 Kurdish literature flourished in Iraq. Many new newspapers and magazines joined those already in existence, and large numbers of books and pamphlets were published in various parts of Iraq. There were anthologies of poetry, short stories, essays, translations, etc., on a variety of subjects and themes. The dominant theme however, is Kurdish nationalism, which included the Kurdish language and traditional Kurdish values. For detailed and systematic treatments of this movement, see the Bibliography below.

The stories in this collection are written in the Kurdish dialect of Sulaimania, the language of official publications and textbooks in Iraq. They represent a variety of themes: **سەیرانی من** recalls the past glories of the Kurds. The second story, **بو خویی** is a human interest vignette of a man who suddenly finds himself the luckiest person in the world. **قارمانی ئافره تیکی کورد** depicts a woman's moral courage under the most trying circumstances. The fourth story **؟ گوا کورره که م** is based on a flood and personal tragedy resulting from it. **شاللا سواری که ریکیشان بکردیتایه** is a humorous story within a story, a story-telling technique in typical Kurdish tradition (complete with beating). The last story **راوه ویشک** is another humorous tale involving human relationships.

Each selection is followed by vocabulary and notes in order of occurrence in the text. All but the most basic vocabulary items are glossed, usually only the first time it occurs in the text. An understanding of grammatical structures is assumed; however, difficult or ambiguous passages are often translated for the reader. Although the selections are graded by length, each article is glossed independently of the others, so that they may be read in any order desired.

Written Kurdish has not yet settled on a single orthographic convention. The texts in this reader are reproduced exactly like the original, except for obvious typographical errors. Words are listed in the glossaries in their dictionary forms -- singular nouns and adjectives, verbs in the infinitive form, with the present tense stem given in parenthesis. However, present stems are not normally given for the following very common verbs: **bún**, **bunəwé**, **dán**, **kəwtín**, **kirdín**. The Kurdish listing and the phonemic transcription do not necessarily agree: the former gives the item as an independent word, i.e., as a Kurd might refer to it, while the latter gives the precise form and order of constituent elements as it occurs in the passage in question. For verbs, the Kurdish normally represents an infinitive, which can be used as any

other noun, as ʔagabún lə 'consciousness of s.th.', while the transcription gives its structure as a verbal phrase ʔaga lə... 'bún' 'to be conscious of s.th.'; or, it may be transcribed as an infinitive if it is so used in the passage in question. The transcription also differs in that it represents at times the spoken form, as opposed to the literary form, which is then presented in brackets, as čəŋ [čənd]. Parentheses denote optional omissions; thus nāw(d)a=nāwda or nāwa. Three dots ... indicate the position of the object. The vocabulary of all the selections is included in the Kurdish-English Dictionary.

E.N.M.

Bibliography

Thomas Bois, O.P. Connaissance des Kurdes, Beirut, Khayat's, 1965.

_____ L'Ame des Kurdes à la lumière de leur Folklore, Beirut, 1946.

_____ "Coup d'oeil sur la littérature kurde," Al-Machriq, 49: 201-239 (1955).

_____ "Les Kurdes. Histoire, Sociologie, Littérature, Folklore," Al-Machriq, 53: 101-147, 266-299 (1959).

_____ "Bulletin Raisonné d'Etudes Kurdes." Al-Machriq, July-October 1964, 527-670.

Major C. J. Edmonds, Kurds, Turks and Arabs. (Politics, Travel and Research in North-Eastern Iraq, 1919-1925). London, 1957.

E. N. McCarus, "Kurdish Language Studies," Middle East Journal, Summer 1960, pp. 325-335.

Basile P. Nikitine, Les Kurdes. Etude sociologique et historique. Paris, 1956.

Abbreviations

adj.	adjective
approx.	approximately
Ar.	Arabic
conj.	conjunction
dial. var.	dialectal variant of
dim.	diminutive
foll.	following
inf.	infinitive
intrans.	intransitive
masc. n.	masculine name
n.	noun
onom.	onomatopoeia
o.s.	oneself
pass.	passive
pl.	plural
pres.	present stem
pron. suff.	pronominal suffix
s.o.	someone
s.th.	something
subjunct.	subjunctive
Sul.	Sulaimania
trans.	transitive
voc.	vocative

CONTENTS

	Page
Preface	iii
Introduction	v
Selection	
1. Professor F. .... ماموستا ف .	1
"My Outing" .... سهیرانی من	
2. Muharam Muhammad Amin .... محرم محمد امین	13
"Selfishness" .... بو خویی	
3. A. B. Hawre .... ا . ب هه وری	28
"The Bravery of a Kurdish Woman" .... قارمانی ئافره تیکی کورد	
4. Mustafa Salih Karim .... مصطفى صالح امین	47
"Where Is My Son?" .... کوا کورره که م ؟	
5. Medya .... میدیا	64
"I Wish They Had Even Ridden You on a Donkey" .... شاللا سواری که ریکیشیان بکردیتایه	
6. 'Ala'uddin Sajadi .... علاء الدین سجادی	90
"The Snipe Hunt" .... راوه ژیشک	

سله يعانی : ماموستا - ف -

- ۲ تافی شوخی به هاره ، چریسکه ی ئاوه ، سه وزه گیای راخراوه ، شه پۆلی
پرشنگی خوژه ، خه رمه نی گولا له یه ، قه له مباری کارژوله ی قه دپاله ، له ره ی
شمشاله ۰۰۰ به کورتی به هاری کوردستانه وه زار دل عاشقی ئه بی له جوانییا .
- ۳ ئیمه ش گه رمه ی سه يرانه که مانه ، له به رده می ماله کانی "قه لا چوالان" داله
۴ گوی چه مه که کراوه به به زم وه له په رکێ ییک نه بیته وه . له ولا شه وه سییره ی
سه ماوه ره ، ده نگی قه تارو خاله ی ریباره ، یاریه ، نیشان شکاندنه ، خوشیه
۵ لیشاوی شادمانیه . نازانم چون بوو نه ختی له کوژ دور که وتمه وه و رووه و گرده که ی
به رده م م م نا به ده م رویشته وه چاوێکم به هه ر چوار لای خو ما گیرا سه يرئه که م
تا چاو برکا جوانیه ، ئه م هه موو گوله هه مه ره نگه یه به ناویه کا چوو ئه لسی
به رگی کچه کوردی دل ته ری ئال و والا پۆشه ، به م جوانیه وامه ست بوو بووم ئاگام
له خوم نه مابوو کاتیکم زانی به ردی له ژیر پیما خزاو هی نامیوه سه رخوم سه يرئه که م
گورستانیکه تاک و ته رای گوژه کانی کیلی ته وادی پیوه یه و ئه وانی تریشی هه رواوورد ،
به ردوله ته کیله ، سه ریکم راوه شان وه ک بعه وی ته می ووریوون له که له م ده رکه م
ئنجا سه رنجیکی دورو د ریثم لی دا سه يرئه که م ئاوینه ییکه چه ند روود راویکی
رابورد وی تیا دیاره ، ناچار له عاستی خوم چوار مه شقی لسی دانیشتم و بی چاو
تروکانن روانیمه شیوه ی کوئی ئه م گورستانه ی بیرو هوشی بو سه ده ها سالی
رابورد و ئه گیرایه وه ۰۰۰ بو ژوانسی ته خت و به ختی "بابان" هه رله گه ل
ووشه ی بابان و ته خت و به ختی قه لا چوالانم هات به بیرا ئیتر نیگاری به هارو
دیمه نی لاله زارم له میشکا سررایه وه ، مه لی خه یال برد می بو شوینیکی تر،
۶ بو سه يری دیمه نیکی هه زارقات جوانتر . بو سه يری "قه لا چوالان" ی بیسکه ی
۷ شیرانی بابان ۰۰۰ ئه وه تا ئه وه ده سته کوری شان و باهو پته وی مه چه ک
۸ ئه ستووری بالا هه لچووی به جه وه ره . ئه وه ده سته سواره ی ووریا و زیت و

- به هه لپه یه سه یری که چه ند ریک و مل به رز رووبه رووی لوتکه که ردن که شه کان
وه ستاوون وه ک به لینیان دابی به یه ک که هه رگیزاو هه رگیز مل شور نه که ن و
سه ربوکه س دانه نه وینن ۰۰۰ ئە وا ده نگ له که ره ناوه هه ستاو که ژاوه ی ۹
- پاشای بابان له باره گای خویه وه رووه و مه شق گاهی له شکر رووی ئە وه تاوا
گه یشته ناویان وله گه ل گه یشتیا هه موو وه ک سنگ بووی چه قین و ده نـگ
له داروبه رده وه بیّت ده نگ له وانه وه نایه ۰ ئە وا پاشا دوا ی گیرانی چاویکی ۱۰
- شادمانی پیاپانا وه ک شیر نه رانی و ووتی : ئیمه ی قه لای سه ختی ئـم
نه ته وه یه ۰۰ ئیمه ی په رزینی ئە م کورد ستانه ، نایه لین هه تا هه تایین بستیکی
به فیرو بروا و نینوکیکی زه وت کری ۰۰ ! هه ره وندە م گووی لی بوو و هیچی تر ۱۱
- چونکه یه کی له سه یران که ره کان بانگی کردم و به و ده نگه ش هینامی یه وه بو ئە م
ژیانه ی ئیستا ! بو ئە م قه لآ چوالان و کورد ستانـه ی ئیستا ۰۰ ! منیش ۱۲ ، ۱۳
- به ده نگه که وه چووم و به ده م رویشته وه دوا قسه که ی پاشای بابانم له گووی دا
ئه زرنگایه وه که ئە ی ووت : " نایه لین بستیکی ئە م خاکه به فیرو بروا " هـ ر
ئه وندە م له ده ست هات زه رده خه نه ییکی پر ته وس هاته سه ر لیوم و له به ر
خۆمه وه ووتم : ئە میش سه یرانی ئیمه ۰۰

له گوڤاری (هیوا) لاپه ره ۱۸-۲۰ ژماره ۳

سالی ۱ که ئە کاته سالی ۱۹۵۷ وه رگیراوه

1	سەيران	səyrán 'picnic, outing'
2	تاف	táf 'prime; height'
	شوخی	šoxí 'elegance; beauty'
	چرىسكە	čĩriské 'chirp'; here: 'ripple'
	گىيا	gyá 'grass'
		گىيا "green grass"
	راخراو	řaxĩráw (pass. part. of řa xĩstĩn) 'carpeted'
	شەپول	šəpól 'wave'
	پىرىشنىڭ	pĩršĩŋ 'radiation; ray'
	خور	xór 'sun'
	خەرمەن	xərmén 'joy; myriads'
	گولالە	golalé 'red anemones'
	قەلەمباز	qələmbáz 'hopping, jumping, gamboling (n.)'
	كارژولە	karžolé 'kid, young goat or sheep'
	قەد پال	qədpál 'mountain slopes'
	لەرە	ləré 'vibration'; here: 'melodies'
	شىمال	šĩmšál 'musical pipe, made of either metal or wood; flute'
	بە كورتى	bə kurtí 'in short'
	دل	díl 'heart'
	عاشق	ʼašĩq 'lover'
	عاشق بون	ʼašĩq-i bun 'to be, fall in love with s.th.; to be enchanted by'
	جوانى	jwaní 'beauty'

3	گه رمه	gərmé 'the peak of activity; high spot, climax'
	له به رده می دا	lə bərdém-i...da 'in front of'
	مال	mál 'house'
	قه لا چوالان	qəlačwalán 'Qalachwalan' (name of a place near Sulaimaniya)
	گوی	gwé 'shore; bank; brink; edge'
	چه م	čém 'small river'
	گوی چه م	qwečém 'bank of a small river'
	به زم	bézim 'hilarity; gaiety'
	هه له رکی	hélperké 'dancing (n); folk dancing (n.)'
	نه بیه وه	nébetəwə 'which will not happen again; superb, unequaled'
4	له ولا شه وه	léwlašəwə 'on the other side also'
	سییره	siré 'hiss, hissing (n.)'
	سه ماوه ر	səməwér 'samovar'
	قه تار	qətár 'a kind of Kurdish song; caravan'
	خاله ی ریبوار	xalə-i řebwar 'a Kurdish song (calling to a man on a journey: "O! you traveler!")'
	یاری	yarí 'game'
	نیشان	nišán 'target'
	شکاندن	škandín (šken-) 'to break'
		"target shooting" نیشان شکاندن
	خوشی	xoší 'pleasure; joy'
	لیشاو	lešáw 'great flow; down-pour'
	شادمانی	šadīmaní 'happiness'
5	نازانم چون بووو	nàzanīm čón bu "I don't know how it happened that..."

(5)	نه ختی	néxte 'a little'
	کور	kór 'group (of people); center of activity'
	له دور که وخته وه	lə...dur kəwtnewé (kəw-) 'to go away from; to become separated from'
	رو و و	řuwéw 'towards'
	مل	míl 'neck'
	مل نان	míl nán (ne-) 'to go, walk; to lead the way; to follow one's nose'
	به د هم	bedém 'along with, while (in the process of)'
	به د هم رویشته وه	bedém řoyštnéwə 'while walking'
	چارو گیران	čaw gerán (ger-) 'to look'
		به هر چوار لای خودما "on all four sides, all around myself"
	سه یر کردن	səyr kirdín 'to behold; to look; to see'
	بر کردن	bĩř kirdín 'to be able to do s.th., usually to walk a great distance'
		تا چار برکا "as far as the eye could see"
	همه	hemé 'of all; having all'
	همه ره نکه	hemereŋé 'of all kinds of colors, multi-colored'
		به ناو یه کا چروه be nàw yéka čuwə "...have been interwoven with each other"
	ئه لی ی	ʔəléy 'you would say, one might say; as if'
	به رگ	bérg 'dress; clothes'
	دل ته ر	dĩltér 'sprightly, gay'
	نال و والا	ʔáluwala 'multicolored, colorful'
	پوش	-póš (suffix) '-clad, wearing...'

(5) ئال و والا پوش	ʔaluwalapoʃ 'wearing or clad with multi-colored clothes'
وا	wá 'already'
مه ست بوون	(bə...) məst bún 'to be, become drunk, intoxicated (with)'
ئاگا ... بوون	ʔaga læ...bún 'to be aware, conscious of'
	ئاگام له خوم نه مابوو "I was no longer conscious of myself"
كات	kát 'time; period of time'
	كاتيكيم زانسي "before I realized it, all of a sudden"
بهرد	bérd 'stone'
له ژير ... دا	lə žer...(d)a 'beneath, under'
پي	pé 'foot'
خزاندن	xīzandín (xze-) 'to slip'
هينانه وه سه ر خوي	henanəwə sər xóy 'to bring s.o. back to consciousness'
گورستان	gorstán 'graveyard, cemetery'
تاك وته را	takutərá 'several individual ones, scattered along time and space; some; a few'
گور	gor 'grave'
كيل	kél 'gravestone'
ته واد	təwáw 'complete'
	کيلي ته وادی پيوه يه kel-i təwáwi péwəyə "...have complete gravestones on them"
وورده بهرد	wīrdəbárd 'little stones; small pieces of stone'
له ت	lét 'half-'
سه ر	sér 'head'

(5) را وشاندن	řa wəšandín (-wəšen-) 'to shake (trans.)'
وهك	wék (foll. by subjunct.) 'as if'
ته م	tém 'haze, mist, fog'
ور ربوون	wiřbún 'dizziness, giddiness, vertigo'
كهله	kellé 'pate; skull'
دهر كردن	dər kirdín 'to dispell, expell'
سهرنج لی دان	serinj le dán 'to look at with great care, examine critically'
دو ورو دريژ	dùrudiréž 'far and wide; at length'
ئاوینه	ʔawené 'mirror; reflection; true picture'
رو و در او	řudiráw 'event'
رابور دوو	řaburdú 'past, gone by'
تیا	tyá 'in it'
دياره	dyáre 'it is to be seen; it is visible, clear'
ناچار	načár 'unable to do otherwise; forced by the situation; in spite of oneself'
عاست	ʕást 'specific position or place'
	"In my place, right where I was" له عاستی خوم
چوارمه شقی	čwarməšqí 'cross-legged'
تروکانن	tīrukandín (truke-) 'to wink, blink'
	"without blinking an eye" بی چاو تروکانن
روا نین	řwanín (řwan-) 'to glance over, survey'
شیوه	šewé 'appearance, semblance'
بیر	bír 'memory'
هوش	hóš 'feeling (n.)'
سده ها	ṣedəha (foll. by sg.n.) 'hundreds of...'

گیرانه وه	geranewé (ger-) 'to relate; to bring back'
تهخت	téxt 'throne'; here: 'kingdom'
بهخت	béxt 'lot, luck'; here: 'majesty, grandeur'
بابان	babán 'Baban', a Kurdish family that once ruled the part of Kurdistan that included Sulaimaniya
	هه ره گه ل و وشه ی . . . هات به بیرا "the mere mention of the word Baban brought...to my mind"
ئیتیر	ʔitîr 'what is more, moreover; then'
نیگار	nigár 'picture; portrait'
دیمه ن	dimén 'appearance; scenery'
لاله زار	lalezár 'garden of flowers'
میشک	mešîk 'brain'
سرینه وه	sîrinewé (sr-) 'to erase, expunge'; pass.: sîrranewé
مه ل	mél 'bird'
خه یال	xeyál 'imagination'
بردن	bîrdîn (bē-) 'to take away; to carry away'
شوین	šwén 'place'
سه یر	séyr 'sight, view'
	بو سه یری "in order to see"
قات	qát (following a numeral) '-fold'
6 بیشه , بیشکه	bešé, bešké 'den, lair'
شیر	šér 'lion'
7 ئه وه تا	ʔewetá 'there he is, there is...'
ده سه	dəsté 'set (of items); group'
کورر	kuř 'boy; youth'

شان	šán 'shoulder'
باهو	bahú 'the arms and shoulders (characteristic of strength)'
پته و	pítéw 'strong, solid, not flimsy or hollow'
مه چه ك	měčók 'forearm; arm'
ئه سستور	ʔəstúr 'thick'
	"having powerful arms"
بالا	balá 'height'
مه لچوو	həlčú 'shooting up'
	"tall"
جه وهه ر	jəwhér 'essence'
	"keen; of powerful personality"
سواره	swaré 'equestrian, horseman, rider'
8 وریا	wiryá 'smart, bright, astute'
زیت	zít 'agile; quick'
به هه لپه	bə həlpé 'gallant; heroic'
	"look at them! See how..."
ریك	řék 'straight; direct'
مل به رز	mǐlbérz 'stiff-necked, with head erect, i.e. fearlessly'
روو به روو	řu bə řú 'face to face, facing each other'
لوتكه	lutké 'peak (of a mountain)'
وه ستان	wəstán (wəst-) 'to stand'
گه ر دن كه ش	gərdǐnkéš 'threatening; obstinate'
به لین دان به	bəlen dán bə 'to promise s.o.'

وهك به لينيان دابی به يهك "as if they have promised each other"

هه رگيز او هه رگيز "never at all"

شور کردن šor kirdīn 'to bend; to lower'

مل شور کردن بو "to bend the head for; to bow down to"

دانه واندن da newandīn (nəwen-) 'to bring down; to lower'

9 که ره نا kərená 'horn, bugle'

هه ستان həstán (həl-s-) 'to arise'

که ژاوه kəžawé 'sedan chair'

پاشا pašá 'king; pasha; ruler'

باره گا baregá 'royal palace'

مه شقگاه məšīqgáh 'drill grounds, parade grounds (mil.)'

له شکر leškír 'army'

واگه یشه ناویان "now he has arrived among them"

که یشان geyštīn (ge-) 'to arrive; arrival'

سنگ sīŋ 'peg; stake, pole'

چه قین čeqín 'to stick into; to ram; to be planted'

دهنگ له دار و نایه "They were so quiet you could hear a pin drop." ("They would not have made a sound even if the trees and stones had begun to speak")

10 شادمانی šadīmaní 'happiness'

دوای گیرانی چاویکی شادمانی "after surveying them with a happy eye"

نه راندن nərandīn (nəren-) 'to roar'

قله qelá 'fort'

	سخت	séxt	'strong, powerful; invincible'
	نه ته وه	netewé	'race; nation'
	په رژین	peržín	'fence; guarding wall, usually of thorns, etc.'; here: 'bastion, bulwark'
	هیشتن	heštín (yəl-)	(foll. by subjunct.) 'to permit, allow'
	هه تاهه تایی	həta hətayí	'forever, from now till eternity; (with neg.) never'
	بست	bíst	'span (measurement)'
	فیرو	firó	'free, gratis'
	رویشتن	řoyštín (-řo-)	'to go', i.e. from our possession
	نینوک	ninók	'fingernail, nail'; here: 'a pinch of earth'
	زه وت کردن	zəwt kirdín	'to invade; to take away by force, usurp'
11	ئه وه نده	ʔewəndé	'that much, so much'
	هیچی تر	hič-itír	'nothing more, nothing else'
	سه یران که ر	səyrankér	'picnicker'
	هینانه وه	henanewé	'to bring back, return s.o.'
	ژیان	žiyán	'life'
13		چوم	"I went towards the voices"
	دوا	dwá	'last, the hindmost, final'
	زرنگانه وه	zĩrĩnanewé (zrĩne-)	'to rattle; to ring'
	له ده ست هاتن	lə dèst hatín	'to be able to'
	زه رده خه نه	zérðexənè	'smile'
	پر	pĩř	'full(of)'

(13)   ته وس   téws 'derision, scorn, sarcasm'
          لـيو   léw 'lip'
                          له به رخومه وه ووتسم "I said to myself"

خوله، هه رچه نده ته مه نی گه یشتبوه "۴۰" سال به لآم هیشتا
دلی زوړزه رقی بو، له کاتی ئیش کردنیا په ست و دل ته نگ نه بوولسه به ر
به رگه شررو وره پیسه کانی وخوا خوی نه وه ی بووکات خیرا برؤا وئیش به
تال بی به رگه پاک و ته میزه ووتو کراوه که ی له به ربکاوسه ری چه وربکاودای
بهینی و بوین باعیکی وورشه دار له مل به ستی و پیلاوه کانی به بوياخ بریقه دار
بکاوبگه ری به شه قامه کاند ا موچه که ی که مانگی "۱۰" دینار بوو هه ره شی
را زاند نه وه ی خو ی نه کرد، نوستن و خوار د نیشی له سه ر پیره ژنه که ی
دایکی بوو که نان که ری مالان بوو.

گه لی تیواره له شه قامی مه وله وی چاوم پی ی نه که وت جگه ره یه کی
(گریښن) به لای لیویه وه به قیت و قوژی پیاسه ی نه کرد نه ت وت یه کیکه
له فه رمان به ره گه وره کان . وه له به ره وه ی هه ردو کمان له یه ک دایه ره دا
بووین هه رکه منی بدیایه نه ختیک لام رائه وه ستا وه ندی ووتی قوتی
بو نه کردم و به جی ی نه هیشتم .

تیواره یه کیان هات به لآم زوړ گوررابو، خو شی یه کی قول ل—
ده روونی یه وه کاری نه کرده سه ر روخساری، رره نگیکی گه شی ئال هـ ل
گه راوی لی نیشتبوو؛ چاوه کانی نه بریقایه وه، وه کو منال نه تریقایه وه، نه و
زوړه ش بیتاقه ی هایبه خت راکیشرا بوو، له دلی خوما ووتم هه بی ونه بی به ختی
کراوه ته وه بو یه لیم پرسى !

—: وا دیاره له راکیشانسی ئیمروډا بتاقه یه کت بو ده رچوه ؟

- ۷ به فیزیکه وه ووتی :
- ۸ - : بتاقه ی چی ! له بتاقه زیاترم ده ست که وتوه . . . ټاگات لـ
- ۹ چی یه ! بوم به شت ، شت . بوم به پیاویکی به رزی ریز لیگراو له ناوڅه لکیدا ،
- ۱۰ ئیستا څه لکی به پی ی ئیشه که م سه یرم نا که ن به لکو به پی ی پیاو ته تی څوم
- ۱۱ نرخدارم ته که ن . . . کوی بکره تا بو تی بگیری مه وه بزانه چی رویدا وه . . . چون
- ۱۲ ئیستا څه لکی سه یرم ته که ن . . . به راستی ته مه شتیکی زور په نهانه خوشم
- سه رم لی ده رنا چی . . . چون وا گورجی ته م مه ردومه ته گورری ! ؟
- ۱۳ پی که نی ، به لام پیکه نینیکی به کول ، له پاشا ده ستی کـرده وه به
- قسه کـردن !
- ۱۴ - : د وینی لام وایی هه ر له م کاته دا بوو له لا کولا نیکدا دووکا نیـکم
- ۱۵ به رچاو که وت ویستم شخاته یه کی لی بکرم ، خاوه نه کی به رزه پی لـ به رم
- هه لساو زور به ریزه وه سلاوی لیکردم و به به گم به گم به ده ورما هات وداوای لی
- ۱۶ کردم لای دانیشم بو ته وه ی که وره ی بکه م هه ر وه کو خوی ووتی ! ، ته وه ی
- راستی بی شه رم کرتی به گورجی شخاته یه کم هه لگرت و ده فلم دایـه و
- ۱۷ سواسم کرد و به جیم هیشت به بی ته وه ی چاوه ری باقی پاره که م بکه م ، چون
- شه رم نامگری و نا شله ژیم یه کی که له پر به به گم به گم و فو رمو دانیشه و گه وره م
- ۱۸ بکه ی بی به پیرمه وه که تا ئیستا شتی وام به خومه وه نه دیوه ! خوله ، که لـ م
- قسانه بوه وه ووتی :
- ۱۹ - : ئیتر خوات لـ گه ل یه ک دوو هـ نگا و دوور که وته وه ،
- بـه لام دیسان وه کـو شتیکی بیرکـه وتیـته وه
- و ووتی :

- ۲۰: — وه ره ۰۰ وه ره بابرۆپن وه به چاوی خوت بمبینه چۆن پیاویکم ۰۰۰
- ۲۱ به زۆر رآی کیشام و له گه ل خویدا بردم. که له دوو کاته که نزیک بوینه وه
خوی قیت کرد وه وه دوو گه ی چاکه ته که ی داخست و هه نگاوه کانی هیمن کرده وه .
- ۲۲ خاوه ن دوو کانه که له گه ل کوریکی هه رزه کارا دانیشتبو که چاوی به ئیمه
که وت هه ر له دووره وه به رزه پی هه لساو سلاویکی گه رمی کرد و خوله ش ل—
خوشیدا مشه مشی هه ناسه ی ئه هات و وه لآ می سلاوه که ی دایه وه و خه ریک
بووین له دوو کانه که تی بپه رین به لآ م دوو کانداره که له دوو کانه که ی هاته خواره وه
و وه کوپیاویکی کلۆل له به رده می شایه کدا رآوه ستا بی ئاوا له به رده معاندا
وه ستاو رووی کرده خوله و به ده نگیکی له رزۆک پی ی ووت :
- ۲۳: — به گم ۰۰۰ گه وره م ۰۰ ئه و خزمه ت کاره ت (له و کاته دا کوره که
۲۴ گه یشته ته نیشتی) ، کورمه ده میکه به بی ئیشوکار ئه سوورپته وه ، به شکم لای
خوتان داییمه زرینن به فه رمان به ریک ، قوتابخانه ی ناوه ندیشی ته واو کرده خوا
له گه وره پی تان که م نه کاته وه .
- ۲۵ خوله ، له م خواسته زور په شوکا وره نگی تیک چو و ئاوریکی له من دایه وه و
۲۶ که وته پڙمین . کورمه هه رزه کاره که ش ده سته سړیکی گرتبوو به ده میه وه وه کو
مه نجه ل ئه کۆلا ، له پړپیش خواردنه وه که ی به هاړه ی پیکه نین ته قی یه وه .
۲۷ که دوو کانداره که ی داچله کاند و که وته سه یری ده ورو پستی خوی وه کوشتیکی
لی قه وماپی !
- ۲۸ کورمه که له باوکی نزیک بوه وه و شتیکی چریان به گویدا ، دوو کانداره که
له کورمه که ی مورر بوه وه و له خوله نزیک بوه وه و به چاوه داخواره سور هه ل

گه رآوه رېپوقاوی په کانی باش پیا هه لروانی ، ئینجا راسته قینه ی بوده رکه وت ،
له ته ربقیدا سه ری شور کرد و ووتی :

۲۹ :- بمبوره لیم تیک چوی .

۳۰ خوله ، له هه موشتيك گه یشته تیگه یشته که هوی ئه م لسه بهر

۳۱ هه لسان و ریزلی کرتته ی (بوخوی) چاوی دوکانداره که یه . به بی ئه وه ی
قسه بکا خیرا بوی ده رچوو .

۳۲ دوکانداره که له گوروه ستایه وه و چه پوکیکی کیشا به سه ری کوره که یدا
که هیشتا پیکه نینه که ی نه گیر سابوه وه و پی ی ووت :

۳۳ :- هه تیو زوو بوپیته نه ووتم که ته نه که خوله که ی بهر
ده رگا که مان ئه م پیاوه ئه یکاته جه والی که ره که یه وه . . . لا چوه تیو ئه مه
هه مووی به هوی تووه یه . . .

له زوژنامه ی " ژین " ، ژماره ۱۶۷۱
لا پهره ۴، وەر گـیراوه

17

ووتو کردن	wītu kīrdīn 'to iron, press'
له به ر کردن	lēber kīrdīn 'to wear, put on'
(سه ر) چه ور کردن	(sēr) čəwr kīrdīn 'to put cream on (one's hair)'
(سه ر) داهینان	sēr da henán (hen-) 'to comb one's hair'
بوین باغ	boynbáy 'necktie'
وورشه دار	wīršedár 'rustling'
مل	mīl 'neck'
به ستن	bəstīn (bəst-) 'to tie'
پیلاو	peḷáw 'shoes'
بویاخ	boyáx 'paint; polish'
بريقه دار	bīriqədár 'shining, gleaming, glistening'
گه ران	geřán (geře-) 'to stroll, go for a stroll'
موچه	mučó 'salary'
دينار	dinár 'dinar' (Iraqi monetary unit, = US \$2.80)
به شی کردن	bəš-i...kīrdīn 'to suffice, be sufficient for...'
رازنده وه	řazandnəwé (-razen-əwə) 'embellishment, bedizenment, trimmings'
نوستن و خواردن	nustīnuxwardīn 'room and board'
له سه ر	lēsér 'on; on the account of, at the expense of'
پیره ژن	pirežīn 'old woman'
	"his aged mother" پیره ژنه کهي دایکي
نان کەر	nankér 'baker'
	"person who helps various households in their bread-baking" نان کەری مالان
3 گه لی	góle 'a great many, many a'

مه و له وی	məwləwí 'Mawlawy' (a famous Kurdish poet)
جگه ره	jǐgeré 'cigarette'
گر یفن	grevín 'Craven A' (brand of cigarettes)
لیو	léw 'lip'
	به لای لـ یویه وه "in the corner of his mouth"
قیت	qít 'upright, erect'
قوزی	qozí 'grace, elegance'
ئه توت	ʔetwít 'you would say; as if'
فه رمان به ر	fərmənbér 'official, civil servant'
گه وره	gəwré 'major, senior'
4 هه ردو کمان	hérdukman 'both of us'
دایه ره	dayəré 'office'
هه ر که	hér kə (foll. by subjunct.) 'as soon as'
نه ختیک	néxtek 'a little'
	نه ختیک لام رائه وه ستا "he would stay with me a while"
ووتـه	wíté 'saying, utterance'
وته ی قوت	wítə-i qút 'pleasant saying, witty conversation'
به جی هیشتن	bə je heštín 'to leave, leave behind'
5 گورران	gořán (-goře-) 'to change' (intrans.)
خوشی	xoší 'happiness, joy'
قوول	qúl 'deep, profound'
ده روون	dərún 'innermost part'
کار کردنه سه ر	kar kirdnə sér 'to affect, influence'
رو خسار	řuxsár 'visage'

رره نـگ	řérŋ 'color'
گهـش	gěš 'radiating, bright (for colors)'
ئال	ʔál 'pink'
ههـل گهـران	həlgerán (gəre-) 'to change into'
	"pinkish, reddish"
نیشـتن لهـ	ništín le... (niš-) 'to alight on, come down on'
بریقـانه وهـ	bīriqanewé (briqe-) 'to shine, glitter, glisten'
تریقـانه وهـ	tīriqanewé (triqe-) 'to guffaw'
بیتاقه	bitaqé 'ticket; card'
بیتاقه ی هـایبه خـت	bitaqə-i haybéxīt 'lottery ticket'
راکیشـان	řa kešán (keš-) 'to draw'
لهـ دلی خوما	le dīl-i xóma 'within myself'
ههـ بی ونهـ بی	hébewmèbe 'perhaps; it is possible'
به خـت	béxt 'luck'
	"perhaps his luck has opened"; i.e., he has become lucky
	"and so..."
6 وادیاره	wádyarə 'it seems'
راکیشـان	řakešan 'drawing' (n.) (in a lottery)
دهـ ر چـون	der čún (č-) 'to appear, come out, show up'
7 فـیز	fíz 'snobbishness, superciliousness'
	بتاقه ی چی "what do you mean I won in the lottery!"
8 زیاتر لهـ	zyatír le 'more than'

دەست کەوتن	dəst kəwtín 'to obtain, get; to win'
ئاگا بوون (لە)	ʔaga lə... bún 'to be cognizant of, be aware of'
ئاگات لە چی یە	ʔagat lə číyē 'what do you know!'
9 بەرز	bérz 'high, lofty; eminent'
ریز گرتن (لە)	řez lə... girtín 'to respect'
	"respected" ریز لیگـراو
لە ناو...دا	lə nāw...da 'among'
بە پێی	bə pè-i 'according to'
سەیر کردن	səyr kirdín 'to look at, view'
پیاوێتی	pyawetí 'manliness'
نرخدار کردن	nīrxdar kirdín 'to value, esteem highly'
10 تا	tá (foll. by subjunct.) 'so that, in order that'
گیرانەوه	geranəwé (ger-) 'to relate, tell'
رو دان	řu dán 'to happen, take place'
11 پەنھان	pənhán 'enigmatic, puzzling'
سەر دەر چوون لە	sər lə dər čun (č-) 'to understand, comprehend)
12 گۆرج	gúrj 'soon, immediately'
مەردوم	mərdúm 'person, human being, man'
13 پێ کەنین	pe kənín (kən-) 'to laugh'
	"a laugh" پیکـەنین
بە کۆل	bə kúl 'with an outburst; hearty'
لە پاشا	lə páša 'afterwards'
دەست کردنەوه بە	dəst kirdnəwé bə 'to begin again to, resume'

14	لام وایی	lam wábe 'as it appears to me, i.e., I believe'
	هه ر لـم کاتـه دابو	"it was at this very time"
	کولان	kolán 'lane'
	به ر چاو که وتن	bər čaw kəwtín 'to behold, see'
	شخاته	šixaté '(box of) matches'
15	خاوه ن	xawén 'owner'
	به رزه پی هه لسان	bərzəpe həl sán (s-) 'to stand up erect, stand up on one's feet'
	به رزه پی له به م هه لسا	"he stood up for me" (to show respect)
	ریز	řéz 'respect'
	به ریز	"respectfully"
	سلاو کردن له	sìlaw lə... kirdín 'to greet s.o.'
	به گ	bég 'bey' (title of courtesy, given to important individuals in Ottoman times)
	به گ	approx. "yes, sir!"
	به ده ورا هاتن	bə dəwra hatín 'to fawn over, show fondness to'
	داوا لی کردن	dawa lə...kirdín 'to beg...to (do s.th.)'
	گه وره کردن	gewrə kirdín 'to honor s.o.'
	هه ر وه کو خوی ووتی	"as he himself put it"
16	ته وه ی راستی بی	"to tell the truth"
	شه م	šerím 'shame'
	شه م گرتی	"I was embarrassed"
	به گورجی	bə gurjı 'quickly, hastily'
	فلس	fīlīs 'fils' (1/1000 of an Iraqi dinar, about 1/3 cent)

	چاوه ری کردن	čawere kirdīn 'to wait, wait for'
	باقی	baqí 'change' (money)
17	شله ژانندن	šīləžandīn (šləže-) 'to be embarrassed, be muddled'
	یه کیس	yékek 'someone'
	له پر	lə pír 'all at once'
	هاتن به پیره وه	hatīn bæ pirəwə (ye-; subjunct. stem: be-) 'to receive, receive hospitably'
	"I have never experienced such a thing" شتی وام به خومه وه نـــــــه دیـــــوه	
18	لی بوونه وه	lə... bunəwé 'to be finished with...'
19		"goodbye" خوات لــــه گــــه ل
	هه نــــگا و	həngáw 'step'
	دوور که وته وه	dur kəwtnewé 'to go away, go a distance of'
	دیسان	dísan 'then, again'
	بیر که وته وه	bir kəwtnewé 'to remember'
20		"you will see ... بــــهینــــه چــــون پــــیا و یــــکــــم what a man I am!"
21	به زور	bə zór 'by force'
	راکیشان	řa kešán (keš-) 'to pull'
	بردن	bīrdīn (bə-) 'to take'
	نزیک بوونه وه	lə... nízik bunəwé 'to be near, approach s.th.'
	خو قیت کردن	xoy qit kirdīn 'to straighten up, be erect'
	دوگمه	dugmé 'button'
	چاکه ت	čakét 'jacket, coat'
	دا خستن	da xīstīn (xə-) 'to close; to button'

	هيمن كردنه وه	hemĩn kĩrdnəwé 'to slow down' (trans.)
22	هه رزه كار	herzəkár 'young, quite young'
	له د دوره وه	lə dúrəwə 'from afar'
	سلا وی گه رم	sīlaw-i gérĩm 'cordial greeting'
	مشه مش	mīšəmiš 'audible, labored breathing through the nose'
	هه ناسه	hənasé 'breath'
	خه ريك بيون	xərik bún (foll. by subjunct.) 'to be about to'
	تى په رين (له)	lə... te perín (per-) 'to pass by' (and leave behind)
	دوكاندار	dukandár 'shopkeeper'
	هاته خواره وه	hatnə xwárewə (ye-) 'to come down, descend, alight'
	كلول	kīlól 'very humble, servile'
	له بهر دهم	lə bər dém 'before, in the presence of'
	شا	šá 'king'
	را وه ستان	řa wəstán (wəst-) 'to stand'
	ئاوا	ʔəwá 'then, thereupon'
	وه ستان	wəstán (wəst-) 'to stop'
	روو كردنه	řu kĩrdnə 'to face'
	له رزوك	lərzók 'quivering, shaking'
23	گه وره رم	gəwrém 'Sir!'
	خزمه ت كار	xĩzmətkár 'servant'; reference here is to the shopkeeper's son
	ته نيشت	təníšt 'side'
24	ده ميكه	dəmekə 'for some time now' (he has been...)
	ئيشوكار	ʔišukár 'work, job'

سورانه وه	suranewé (sure-) 'to walk idly, loiter about'
به شکم	bóškīm (foll. by subjunct.) 'perhaps'
دا مه زراندن	لای خوتان "at your office" i.e., in the office where you are the director; note the honorific use of the plural. da məzrandīn bə (məzren-) 'to employ, appoint s.o. as'
ناوه ندى	nawendí 'intermediate'
گه وره یی	gəwrēí 'greatness'
که م کردنه وه	kəm kīrdnewé 'to decrease s.th.'
25 خواست	خوا له گه وره یی تان که م نه کاته وه "may God not diminish you as our master." xwást 'request, entreaty'
په شوکان	le...pešokán (pešoke-) 'to be disturbed, be greatly perturbed or embarrassed by...'
تيك چون	tek čún (č-) 'to stir; to change'
ئاوړ دانه وه	ʔawīr le... danewé 'to glance around at'
که وتـــ	kəwtné (+ n.) 'to start to' (do s.th.)
پژمین	pīžmín 'sneezing (n.); to sneeze'
26 ده سته سر	dəsəsīr [dəstəsīr] 'handkerchief'
گرتن	gīrtīn (gr-) 'to hold'
ده م	dém 'mouth'
مه نجل	ده سته سړيکي گرتبو به ده ميه وه "he was holding a handkerchief to his mouth" i.e., to conceal his laughter. mən jól 'pot'
کولان	kulán (kule-) 'to boil'
	وه کړو مه نجل ته کولا approx., "he was bursting with laughter"

پیش‌خوارده‌وه	pišxwardnewé 'pent-up feelings' (of anger, laughter, etc.)
هاره‌ی پیکه‌نین	hare-i pekənín 'an outburst of laughter'
ته‌قینه‌وه	teqinewé (-teq-) 'to explode' (intr.)
27 را چله‌گاندن	da člökandín (člōken-) 'to make s.o. wince; to startle s.o.'
ده‌وروپشت	dəwɾupíšt 'on all sides, all around'
	وه‌کوشتیکی لی‌قه‌ومابی "as though something had happened to him."
28 چرپانن	čirpanín (čirpen-) 'to whisper'
مورر بونه‌وه	lə...moř bunewé 'to stare (with anger) at s.o.'
داخوراو	daxuráw 'squinting, askance, frightening (eyes)'
سور هه‌ل‌گه‌راو	surhəlgeráw 'reddened'
ریپوقاوی	řipoqawí 'mucous-filled'
	ریپوق "dried mucous of the eye"
هه‌ل‌روانین (به)	pe həl řiwanín (řwen-) 'to look at searchingly'
راسته‌قینه	řasteqiné 'the truth'
ده‌ر‌که‌وتن	der kəwtín 'to appear' (to: bo)
ته‌ریقی	teriqí 'great embarrassment, shame'
(سه‌ر) شور کردن	(ser) šor kirdín 'to lower, bow (one's head)'
29 بموره	bĩmbúre 'forgive me!'
تیک چون (له)	lə... tek čún (č-) 'to mistake s.o.'
30 گه‌یشتن	geyštín (ge-) 'to happen, occur'
تی‌گه‌یشتن	te geyštín (ge-) 'to understand, realize'

له به ره لسان	lëbër <h>ə</h> lsán 'standing erect, standing up straight' (n.)
ریزلی گرتنه	řezlegĩrtné 'a show of respect for'
31 ده ر چوون بو	bo dër čún (č-) 'to escape; to sneak out'
32 له گور	lə gúr 'abruptly'
چه پوک کیشان به سر	čəpok kešán bə sər-i... (keš-) 'to slap s.o. on the head' (in disapproval)
گیرسانه وه	girsanəwé (girse-) 'to halt, stop s.th.'
هه تیو	hətíw 'orphan'
	used vocatively hətíw! to show displeasure.
	زوو بو پیت نه ووتیم "why didn't you tell me right away...?"
33 ته نه که	tənəké 'tin can' (esp., 5-gallon gas can)
خول	xól 'dirt, soil'; here: 'rubbish, garbage'
	ته نه که خوله که "the garbage can"
	به رده رگا که مان "in front of our house"
کردنه	...kĩrdnè...əwə 'to put...into...; to empty...into...'
جه وال	jəwál 'saddlebag'
که ر	kér 'donkey'
	جه والی که ره که ی : scavengers go from door to door collecting garbage from the tins and hauling it away by donkey.
لا چوون	la čun (č-; imperative: čo) 'to go away'
	به هوی تـوو "because of you"

۱۰ ب هه وري

۲ له ئىواره ي روژىكى بايزى سالى ۱۹۱۰ دا له كاتىكدا له شكرى شه و
دوا سه رىازى تيشكى خورى له ئاوايى بياره ده رپه راند مال به مال بگه رراي تايه بى
جگه له ئافره ت و منال و پياوى كه فته كار كه له كولانه كاندا ده هاتن و ده چوون و
ده م و چاويان به سپياوى دل ته نكي و خه فته تبارى سپياو كرابو له گه ل هه ندى
له پياوانى ئايىنى كه له گوشه ي خانه قاكه دا له خواد ه لالانه وه بوئه وه ي كوتايى
به م جوړه كار ه ساتانه بېنىت ، (تاكه ي ئه م كورده وه ك به ره ي خوخور هه ر
خه ريكى قه لا چوى يه كتر ده بن) هيچ كه سىكى ترت نه ده دى چونكه ئه وه ي نيرينه
بوو ده ستى چه كى ده گرت هه مووى له سه نكه رى سه ر شاخه كان و بىندارى نساو
باخه كاندا خويان مه لاس دابو چا وروانى له شكرى هه ورامانى ته خت (ئه و ديو)
و مه رىوانى ده كرد كه هه ر دوو لايان بو و بوون به يه ك به سه ر كرده يى محمودخانى
دزلى و مجيد به گى برزوو په گ و هيرش يان هينابو و بوئه وه ي ره چه له كسى
هه ورامانى لهون (ئه م ديو) بېرنه وه ، ئه م مجيد به گه له به ر ئازايى و هه لمه تى
له جه نك دا پى يان ده وت گورگه بورواي لى هاتبو له هه ورامان و مه رىوان دا
منالى پى ژير ده كرايه وه .

۳

۴

۵

شىوى شه وى ئه و شه وه ي دانىشتوانى بياره نزاو پارانه وه بوو له خواو
ژير كرده وه ي زار و له كانيان له ترسى هيرشى گورگه بوو هه ر وه ك شىوى چـهـك
به ده ستانى ناو سه نكه ره كان و بن داره كان پاك كرده وه ي تغه نكه كانيان و
ساونى تيغه كانيان بوو چونكه دوا هه وال واى ده گه ياند كه له شكرى هيرش هينه ر
ئه م شه و ده گات ، تاريك به ته واوى داها ت شه و زرنگايه وه ، هه وريكى
ره ش به رى ئاسمانى گرت بايه كى توند هه لى كرد و گه لاريزانى پيش وه خت په پيدا
بوو بياره يه كان ئه وه نده ي تر سه رسام بوون ئه م كار ه ساته شيان به شووم بو خويان
ليك دايه وه . ئه وان له م ليك دانه وه يه دا بون زرمه ده ستى پى كـردـوـتـهـقـه

۶

۷

په یدا بووله هه رچوار لا وه گولله ی مه رگ وه ک ته رزه ده ستي کرد به باريــــن
 شريخه ی تغه نگ و چه خماخه ی هه وری ئاسمان روله روی ئافره ت و تاتــــه روی
 کناچی قيژه قيژی منال به تیکه لا وی بوو بوونه په يکه ری موسیقای مه ینه تی کورد .

۸ جه نگ هیرش و به رهه لسته سه بازی هه ردوولا مان گرو به کارو کرد، یه

۹ خوین گه رم و ده مار کرژو به هه لمه ته . به لی هه ردوولا کورد ی میژ پرر مه ینه ته

لا شه و گه لای گه لاریزان به مل یه کدا ده ستیان کرد به که وتن و وه رین ' تــــرس
 که وته وه ' سامدار سامی لی نیشت ' وره به رد را په تی هیوا که وته باریک و بنیسی و
 ۱۰ ئافره ته کان به وه ی من وه ی من و را کردن روویان کرد، خانه قا . له م کاتــــه دا

زایه له و ده نگی دووباره ی سوپای سه ر شاخه کان له ناوچه من بیاره دا ده نگی
 دایه وه و وتی ئه له په شه^(۱) مجید به گی پی کاو به دوو برینی کاری گه روه وه مجید به گ
 به دیل گیراو سوپای هیرش هینه ر شکستی خوارد مه لا قادری بیاره که ئه مه ی بیست
 نه ک خوینه خوی یه ک مجید به گی دیل بکوژیت و خوینه که ی بییت به خوینــــی

۱۱ سیاوه حش و نه بریته وه به هه له داوان چوو بو سه ر سه نکه ره کان، زوری پی نه چوو

مجید به گیان به داره ته ره م هینایه بیاره وه ، له ژووړیکی خانه قاجیگایان بو چاک
 کرد دوو گولله ی پیوه بوو یه که میان ئیسقانی سمت و ر رانی ورد و خاش کــــرد بوو،
 دوو میان ده ستيکی په رراند بوو به قه ده ره وه وا ده زووبه کی پیوه مابوو هیــــوای
 ژبیانی لی نه ده کرا هه رچه ند به برینه کانــــه وه پالــــی دابوه وه ولیفه ی
 دابوو به سه ریان داو ورتــــه ی لیوه نــــه ده هات ' به شووره یــــی

۱۲ ده زانــــی هاوار بکات و بنالینیت . کــــه به ئزاده کان ده چوونــــه

ژووړه وه و سلاویان لــــی ده کرد و به ده ستووری خوبان کــــرنوشیان بو ده برد
 نــــه سلاوه که ی ده سه ندنه وه و نه قسه ی لــــه که ل که سیان ده کــــرد
 له گــــه ل ئه مه شدا ئــــه وان هه ریزیان ده کړت و که زانیان ناژی نارديان
 به دوا ی زینه ت^(۲) خانی دایکی دا له بانــــی بنوگ^(۳) بو ئه وه ی بییت
 ۱۳ بی باتــــه وه . که روژی دوا یی چرپه چرپ به یدا بوو لــــه ناو ئــــه و

- به گ زادنــه دا که لــه ژووره که ی مجید به گ به پی وه راوستابوون مجید
 به ک تیک چوو ، ره نگیکی هینا و برد زانی نه وه ی لیلی ده ترســا رووی داو
 دایکی هات زور لــه وه ده ترسا که نه افره ته وکم هم هیز که به و
 حالــه وه جگــه رکوشه قاره مانه که ی چا و پی بکــه بیت ده ست
 بکات به گــریان و پاررانه وه وله ناو دوشمنــه کانیدا بی شکینیت
 به م خولیا به وه چاوه روانــی مجید به گ درپژه ی نه کیشا لــه پرر
 نه افره تیکس به سالا چوی گــه نم ره نگیکی که م گوشــت
 به هه موچه کی جه نگی نه و روژه خوی کــرد به ژووردا ، پرشنکی رقی
 نازایی لــه ژیر پیلوو برژانگی چاوه کانیه وه ده دره وشایه وه ، چاویکی
 به ر راوه ستاوه کانــدا خشان و نقــه ی نه کــرد و دواپی به بی
 نه وه ی که م و زور تیک بجیت رووی کــرد مجید به گ و وتی
 رولــه ی شیرینــم دل ته نــگ و زیز مه به ، نه م جوړه کاره
 هــه ر به ســه ر قاره مانیکــی وه ک تــودا دیت (لیره دا
 به تیلاپی چاویکی پرر هه ره شه وه ته ماشایه کی راوستاوه کانــی کرده وه و
 رووه و مجید به گ وتی - کورری قاره مانــی پیاو که
 لــه دایک که وته خواره وه جاریکی تر ناچیته وه سکی دایکی
 هه ر ده بیت بمریت و سه رکــه وتوش نه وه به قاره مانــی
 لــه ریگــه ی بیرو باوه رری خــویدا ده مریت و دل نیاش به
 خونت ون نابیت هــه مو به هاریک گولا لــه سووره ی شاخه کانــی
 هه ورامان به خوینــی دوشمنه کانــی تــوئاو ده دریتــه وه -
 لــه م کاتــه دا مجید به گ وه ک گول گــه شایوه وه و ره نگی
 ســوور هه ل گــه ر راوولــه خوشی گفت وگو که ی دایکی
 وات ده زانی هیچ برینــی پیوه نیــه .

(۱) ئە لە پشە ئیستا ماوه ولـــه گولپ داده نیشیت ' ده لین مجید به گ پیش
ئـــم برایه کی ئە لە په شه ی کوشتوه .

(۲) لـــه کابرایه کی هه ورامیم پرســـی وتـــی دایکی مجید به گ
نـــاوی زینه ت خان بـــووه .

(۳) بانـــی بنوک جیگـــه ی دانیشتنی مجید به گ بوه .

له گوفاری " هیوا " ژماره ۱۲، سالی ۱
(حوزه یران - ۱۹۵۸) لا په ره ۳۱ وەر گیراوه .

1	قاره مانى	qarəmaní 'heroism; heroic deed'
	ئافره ت	ʔafrét 'woman'
2	پايز	payíz 'autumn'
	له كاتىكدا	lə katekda 'at the time that'
	له شكر	ləškír 'army'
		له شكى شه و "the army of night," i.e., darkness
	دوا	dwá (with foll. noun) 'last, the last'
	سه ر باز	serbáz 'soldier'
	تیشك	tíšk 'ray'
	خور	xór 'sun'
	ئاوايى	ʔawaí 'inhabited place' (village, town, etc.)
	بياره	biyaré 'Biyara' (a small town in Sul. Liwa near Iranian border)
	دەر پەراندن	lə... dər pərändín (pəren-) 'to force s.o. to evacuate..., expel s.o. from...'
	مال به مال	mál be mál 'house by house, from house to house'
	گه ران	geřán (geř-) 'to search'
		مال به مال بگه رايته "if you should search from house to house"
	بى جگه له	be jgəllé 'except, except for'
	كه فته كار	kəftəkár 'sick; decrepit'
	كولان	kolán 'lane; street'
	هاتن و چوون	hatínučún 'to come and go; to move to and fro'

the aspect prefix də- corresponds to ʔə- of Sul. Kurdish: ئە هاتن = دە هاتن

دەم و چاو

dəmučáw 'face'

سیاو

sīpyáw a locally made white face powder used in make-up

دل ته نگی

dīltəŋí 'distress, heart-rending sorrow'

خه فه تباری

xəfətbārí 'great sorrow, grief'

سیاو کردن

sīpyaw kirdín 'to powder the face, cover the face with sīpyaw'

دەم و چاویان به سیاوی دل ته نگی خه فت بباری
"whose faces were made up with
grief and sorrow"

هه ندی

hénge [héndel] 'some, a number of'

ئایینی

ʔayiní 'religious'

گوشه

gošé 'nook, corner, side'

خانه قا

xanəqá 'mosque' (usually large, with a large religious school)

لالانه وه له

lə... lalanəwé (lale-) 'to pray passionately to...'

کوتایی هینان به

kotai bæ... henán (hen-) 'to end, bring... to an end'

جور

jór 'kind, sort'

کاره سات

karəsát 'calamity, catastrophe'

3 تاکه ی

ta káy 'until when? how long?'

به ره

bəré 'offspring, progeny'

خو خور

xoxór 'cannibal'

خه ریکه بون

xərik-i... bun 'to be busy' (doing s.th.)

قه لا چو

qəlačó 'killing off, extermination'

یه کتر

yektír 'each other'

دین

dín (no pres. stem) 'to see'

(3)	جگه له ... ههچ که سیکسی تیرت نه ده دی	"you wouldn't see anybody (else) except..."
ئه وه ی ... هه مووی	ʔəwé-i...həmúy	'anyone who, every single one who'
نیرینه	neriné	'male, man'
چه ک	čók	'arm, weapon'
	دهستی چه کی ده گرت	"(he) could bear arms"
سه نگر	səŋér	'barricade, entrenchment'
سه رشاخ	səršáx	'mountain-top'
بن دار	bīndár	'bottom part of a tree; space immediately under a tree'
سه نگر ی بن دار	səŋèr-i bīndár	"shrub(s) used for cover (in fighting)"
ناو ... دا	náw...da	'inside'
باخ	báx	'garden; orchard; grove'
خو مه لاس دان	xoy mēlas dán	'to conceal oneself; to hide oneself in silence'
چاوه رروان کردن	čawerwan kirdín	'to wait, wait for'
هه ورامان	həwramán	'Hawraman; Awraman' (mountain range in N.E. Iraq and N.W.Iran; the people of this region and their dialect are also called by this name)
هه ورامانی ته خت	həwraman-i tēxt	'Hawramani Takht' (name given by the Iraqi Hawramis to those living on the Iranian side of the border)
دیو	díw	'side' (of mountain, page, record, etc.)
	ئه و دیو	"that side, trans-"
	ئه م دیو	"this side, cis-"
مه ریوان	məriwán	'Mariwan' (a Kurdish district in Iran)

هه ردوولایان	hórdulayan	'both sides'
بوون به یه ك	bún bə yək	'to unite' (intr.)
به سه ركردیهی	bə sərķirdēí-	'under the leadership of'
محمود خانی دزلی	məhmu xàn-i dīzlı́	'Muhammad Khan of Dižli' (a powerful tribal chief)
مجید به کی برزوو به گ	məjī bəg-i bīrzu bég	'Majid Bey the son of Birzu Bey'
به گ	bég	'bey' (title of respect following a name, usually indicating noble birth and affluence)
ههیرش	heríš	'army'
ره چه له ك بررینه وه	řečələk bīrinəwé (bīr-)	'to extirpate, eradicate'
	ره چه له ك	"breed; the very roots"
هه ورامانی لهون	həwramàn-i ləhón	'Hawramani Lahon' (the Hawramanis living on this side, i.e., in Iraq)
4 له به ر	ləbér	'because of'
ئازایی	ʔazaí	'bravery, courage'
هه لهه تی	həlmətí	'vigor in grappling; fierceness'
جهنگ	jén	'fighting' (n.)
پی وتن	pe wītín... (l-)	'to call, dub s.o....'
گورگه بسور	gurgəbór	'Gray Wolf' (i.e., fierce, dangerous)
وای لی هاتبو	way le hatību	'...has developed into; to such an extent that...'
ژیر کردن	žir ķirdín bə	'to make (children) behave by...'
	منالی پی ژیر ده کرایه وه	"children were scared into silence by the mention of his name"
5 شیو	šíw	'evening meal; supper'

نـزـا	nǐzá lə 'invocation, calling on' (God)
پاروانه وه	pařanəwé lə 'supplication, request of'
زاروله	zarolé 'child'
هه ر وه ك	hər wék 'in a similar manner, just as'
چه ك به ده ست	čəkbedést 'armed person, fighter'
نـاـر	náw 'inside; in'
پاك كردنه وه	pakkĩrdnəwé 'cleaning, polishing' (n.)
تفهنگ	tǐfén 'rifle'
ساون	sawín 'whetting, honing' (usually on a piece of stone)
تـيـغ	tíγ 'dagger'
دوا	dwá (precedes modified n.) 'the last...'
هه وال	həwál 'tiding, news'
كه ياندن	geyandín kə (geyen-) 'to give to understand, make it clear that'
هـيـرـشـهـيـنـهـ ر	herĩšhenér 'attacker, attacking' (adj.)
كه يـشـتـن	geyštín (gə-) 'to arrive'
6 تاريك	tarík 'dark' (n.)
دا هاتن	da hatín (ye-) 'to set in, fall (darkness)'
زرنـگـانـه وه	zĩrĩŋanəwé (zrĩŋe-) 'to resound, redouble'
هه ور	həwír 'cloud'
ره ش	řéš 'black; dark'
به ر ... گرتن	ber-i...gĩrtín (gr-) 'to cover, shroud'
با	bá 'wind'
تـوـنـد	tun [tund] 'strong'
هـل كـردن	həl kĩrdín 'to blow' (wind; troubles)

که لا ریزان	gəlarezáń 'autumnal falling of leaves; the falling of anything in large numbers'
پیش‌وخت	pešwéxt 'premature, untimely'
پیدا بوون	pəyda bún 'to come into being'
بیاره یی	biyarəí 'inhabitant of Biyara'
نه وه نده ی تر	ʔəwəŋə-i tǐr [ʔəwəndə-i tǐr] 'that much more'
سه رسام بوون	sərsam bún 'to be dismayed, confused; to be kept in suspense'
شوم	šúm 'evil omen, bad sign'
لیک دانه وه	bə...lek danəwé (də-) 'to construe, in- terpret s.th. as... (for: bo)' as inf: 'interpretation, interpreting' (n.)
7	"while they were in the process of interpreting (these omens)"
زرمه	zǐrmé 'explosion, blast'
ده ست پی کردن	dəst pe kǐrdǐń 'to start, commence' (in- trans.)
ته قه	teqé 'crack' (of a bullet); any loud noise made by metal
	"broke out"
له هه ر چوار لاه	lə hēr čwar lawə 'on all four sides'
گولله	gulló 'bullet'
مه رگ	mérg 'death'
وه ك	wék 'like'
ته رزه	terzé 'hail'
ده ست کردن به	dəst kǐrdǐń bə 'to begin to'
بارین	barín (bar-) 'to rain'
شریخه	šǐrixé 'peal, resounding (sound)'

چه خماخه	čexmaxó 'sparks, lightning' (n.)
روله رو	řoləró ' <u>rolaro</u> ' (lament uttered by mothers bewailing the death of their children)
	رولـ "offspring; son; daughter"
تاته رو	tatəró ' <u>tataro</u> ' (lament uttered by children bewailing the death of their father)
	تاتـ "father" (Hawrami dial.)
کناچی	kĩnačí 'daughter' (Hawrami dial.)
قیزه قیز	qižəqíz 'howling, yelling' (n.)
تیکه لای	tekəlawí 'mixture'
	تیکه لای "all mixed together"
بون به	bún bə 'to become'
په یکه ر	pəykér 'statue'; here: 'symbol'
موسیقـا	mosiqá 'music'
مهینه تی	məynətí 'misery; disaster'
8	هـیرش "attack"
به ره لست	berhəlíst 'defense'
مانگر	mangír 'obstinate, stubborn'
به کار	bəkár 'active, lively'
به کرده ده	bə kirdə(wé) 'heroic'
خوین گه رم	xwengérĩm 'hot-blooded; vehement'
ده مار کړژ	demarkírž 'arrogant'
به هه لمت	bə həlmét 'ready to attack; aggressive'
9	میز = میژوو
میز	méž = mežú 'history'
پـرد	pír 'full (of)'

لاشه	lašé 'dead body, corpse'
گهلا	gəlá 'leaf'
مل	míl 'neck'
به مل يه کدا که وتن	bə míl yəkda kəwtín 'to fall on each other'
وه رين	wérin (wər-) 'to come loose; to fall down'
ترس	tírs 'fear'
که وته وه	kəwtnewé (kəw-) 'to spread over s.th.; to grip'
سامدار	samdár 'awe-inspiring; frightening, terrifying'
سام	sám 'fear, awe'
لی نيشتن	le ništín (niš-) 'to alight, descend upon'
وره به ردان	wirè bər dán (də-) 'to lose control over one's nerves; to become terrified'
	وره بهر درا "terror mounted"
پهت	pét 'rope'
هيو	hiwá 'hope'
که وته	kəwtné (kəw-) 'to start, begin (to be)'
باريك	barík 'thin'
بنیسی	bīnesí 'flimsiness, feebleness; flimsy'
وه ی من	wəy mīn 'woe is me!'
راکردن	řakirdín 'running away, flight'
روو کردنه	řu kīrdné 'to head for, to move towards, to go in the direction of' (usually followed by a noun or a pronoun)
زايه له	zayəlé 'echo'

دو باره	dubaré 'double'
دهنگی دوباره	"the redoubling of voices"
چم	čém 'stream, brook'
دهنگ دانه وه	dəŋ danəwé (də-) 'to reverberate, echo'
ئهله په شه	ʔələ pešé 'Alapasha' (masc. n.)
10-FN 1 مان	mán (men-) 'to be still alive'
گولپ	gúlup 'Gulup' (a village in Sul. Liwa)
دا نیشن له	lə... da ništín 'to reside, live in'
	پهش ئهه "after this, subsequently"
کوشتن	kuštín (kuž-) 'to kill, murder'
(10) پی کان	pe kán (kə-) 'to hit s.o. (with s.th.); to shoot s.o.'
برین	bīrín 'wound'
کاری گهر	kar-i gér 'consequential; grave, serious'
دیل	díl 'captive'
به دیل گرتن	bə dil girtín (gr-) 'to take s.o. prisoner'
شکستی خواردن	šikīsti xwardín (xo-) 'to be defeated, routed'
مه لا	melá 'Mulla' (Islamic religious title)
قادر	qadír 'Qadir' (masc. n.)
نه ك	nék (foll. by subjunct.) 'lest'
خوینه خوی	xwenəxwé 'avenger, revenge seeker; vindictive'
	خوین "blood"
سیاوه حش	syawéhš 'Syawahsh' (a character in the Shahnāma killed by Rustum, who was then pursued by his avengers)

	خوینی سیاوه حش	"the blood of Syawahsh" became a symbol of unabated revenge-seeking and animosity
برانه وه	bīřanəwé (bře-)	'to finish, come to an end'
به هه له داوان	bəhələdawán	'quickly, hurriedly, arunning'
11 زور پی چون	zor pe čún (č-)	'to take long'
	زوری پی نه چوو	"without delay"
داره تهره	dareterm	'a wooden frame for carrying the dead to the cemetery; coffin'
ژور	žúr	'room'
جیگا چاک کردن	jegá bo... čak kirdín	'to prepare a place for...'
	دوو گولله ی پیوه بو	"there were two bullets in him"
ئیسقان	ʔesqán	'bone'
سمت	símt	'buttock'
رران	řán	'thigh'
ورد و خاش کردن	wірduxaš kirdín	'to smash, crush, smash to pieces'
په رراندن	pəřandín (pəřen-)	'to cut off, sever'
به قه دهر	bə qəder	'in proportion to'; here: 'the amount of'
هه وا	həwá	'a little bit'
ده زوو	dəzú	'string; thread'
پیوه مان	pewə mán (men-)	'to remain on it'; i.e., was left unsevered
هیوای ژیان لی کردن	hiwa-i žıyan le kirdín	'to expect s.o. to live'
برین	bīrín	'wound, injury'

پال دانه وه	pal danəwé (də-) 'to recline, rest one's back (against s.th.)'
لیفه	lefé 'quilt'
دان به سه ر	dán bəser 'to cover s.o. with'
ورته	wirté 'utterings, mutterings, mumbling'
	no noise issued from him "ورته ی لیوه نه نه هات"
شورو یی	šurēí 'shame, disgrace'
زانین به	bə...zanín (zan-) (foll. by subjunct.) 'to consider it a...' (to do s.th.)
هاوار کردن	hawar kirdín 'to cry out' (with pain)
نالاندن	nalandín (nalēn-) 'to moan' (from pain, etc.)
12 به گزاده	bəgzadé 'son or daughter of a bey; an influential man'
سلاو کردن	sīlaw kirdín 'to greet, say "salamu 'alayk" to s.o.'
ده ستورور	dəstúr 'manner, way of behaving'
	"in their own way" به ده ستوروی خویان
کرنوش بردن بو	kīrnuš bo... bīrdín (bə-) 'to cringe; to crouch servilely before...'
نه... نه	né...né 'neither...nor'
سه ندانه وه	sendīnəwé (send-) 'to receive, accept'
له گه ل نه مه شدا	ləgól ʔəməšda 'in addition to this also, moreover'
ریز گرتن	řez girtín 'to respect, show honor for'
که	ke 'when'
	ناژی "that he was not going to live"
ناردن به دواي... .	nardín bə dwai...da (ner-) 'to send for'

زينه ت	zinét 'Zinat' (fem. n.)
خان	xán 'Khan' (title of respect following woman's maiden name)
12-FN 2 کابرا	kabrá 'person, man'
هه ورامی	həwramí 'Hawramani' (a person from Hawraman)
(12) بانی بنوگ	ban-i bīnúg 'Bani Binug' (a village in Hawraman)
برده وه	bīrdnəwé (bə-) 'to take away, remove'
13 روژی دوايي	řož-i dwaí 'the next day, the following day'
چرپه چرپ	čīrpečīrp 'whispering' (n.)
	که چرپه چرپ پيدا بو "when whispering started"
له ناو	lə náu 'among'
به پيوه راوه ستان	bə pewə řa westán (west-) 'to stand up; to be standing'
تيك چوون	tek čún (č-) 'to lose one's composure; to be disturbed, unsettled'
ره نگ هيئان و بردن	řəŋ henanu bīrdín 'to lose one's color, become pale in the face'
زانين	zanín (zan-) 'to know'
ترسان	lə...tīrsán (tīrs-) 'to be afraid of, fear s.th.'
ئه وه	ʔəwé (this pronoun is used as a substitute object of a preposition in place of a kə clause which would otherwise be its object) 'that' (conj.)
روو دان	řu dán (də-) 'to occur, take place'
که م هميز	kəmhéz 'weak'
حال	hál 'condition, state'

جگه رگوشه	jīgərgošé 'of one's own blood, one's own kin or child'
چاو پی که وتن	čaw pe kəwtín 'to catch sight of, see'
گریان	gīryán 'weeping, crying' (n.)
پاررانه وه	pařanəwé 'entreaty, begging, beseeching' (n.)
دوشمن	dušmīn 'enemy'
شکاندن	šīkandīn (šken-) 'to break'; here: 'to disgrace'
14 خولیا	xulyá 'worry, disturbing thought'
چاوه رروان	čawərwán 'expectation'
دریژه کیشان	dīrežə kešán (keš-) 'to last long'
له پیر	lə pīř 'all of a sudden'
به سالا چو	bə sála ču 'old, aged'
که نم ره نگ	genīmřén 'wheat-colored; brown-skinned'
که م گوشت	kəmgóšt 'lean, slim'
جه نگ	jén 'war; fight'
خو کردن به ژورا	xoy kīrdīn bə...da 'to enter' (room, etc.)
پر شنگ	pīřšīn 'sparks' (of light, anger, etc.)
رق	řīq 'anger, rage'
غازایی	ʔazaí 'bravery'
له ژیر	lə žér...əwə 'from beneath'
پیلو	pelú 'eyelid'
برژانگ	bīržán 'eyelash'
د ره وشاندنه وه	dīrəwšandnəwé (drəwše-) 'to flash, sparkle'
15 چاو خشاندن به	čawek bə...da xīšandīn (xšen-) 'to cast a glance over, survey'

رراوه ستاو	řawestáw 'standing up (adj.), the one standing up'
نقه کردن	nĩqe kirdĩn 'to utter, say something'
به بی نه وه ی	bəbé ʔəwé-i (foll. by subjunct.) 'without'
که م وزور	kəmuzór 'more or less, in the least'
روو کردنه	řu kirdné 'to face, turn to'
شیرین	širín 'sweet'
	رولـه ی شیرین "my dear son"
دل ته نگ	dĩltén 'grieved, sad'
زیز	ziz 'angry, vexed'
16 کار	kár 'work'; here: 'incident'
به سه ر ۰۰۰ هاتن	bəsər...da hatĩn (ye-; in other dials. de-) 'to befall, happen to s.o.'
قاره مان	qarəmán 'brave man, hero'
لـیره دا	leréda 'at this juncture'
به تیلائی چاو	bə tilaí- čaw 'from the corner of the eye'
هه ره شه	heřəšé 'menace, warning, threat'
ته ماشا کردن	təmaša kirdĩn 'to look at'
رووه و	řúwəw 'while facing'
له دایک که وته خواره وه	lə dayk kəwtne xwarewə 'to be born'
سک	sík 'belly, stomach'
	جاریکی تر ناچیتـه سکی دایکی "does not go into his mother's womb again"
17	هه ر ده بیت (= نه بیت) "one can only..."
مردن	mirdĩn (mr-) 'to die'
سه رکه و تر	sərkəwtú 'victorious; victor'

له ريگه	lə řegə...da	'for the sake of, for'
بيرو باوه در	birubawérř	'creed, belief'
دل نيا بروون	dıl̥niya bún	'to be assured, rest assured'
خوين ون بروون	xwen wın bún	'one's blood to go unavenged'
	ون بروون	"to be lost"
گولاله سوره	gulələsuré	'scarlet poppy'
ئاودان	ɤaw dán bæ... (də-; pass. stem: dr-)	'to water, irrigate s.th. with...'
18 گه شانه وه	geřanəwé (geře-)	'to blossom, open up like a flower'
هه لکه رران	həl̥ geřán (geře-)	'to change to, turn' (color)
خوشی	xoší	'pleasure'
گفت وگو	gıftugó	'conversation, speech, talk'
	وات ده زانی	"you would have thought that..."
پیوه بروون	pewə bún	'to be in or on; to have'

مصطفی صالح کریه

١ له پاش سه رگه ردانی و مال ویرانی و هه ناسه ساردی . دواى ته وه ی
٢ که شار خروشا و کریکاران و قوتاییان به جاری که وتته ده رهینانی لاشه لیه ژیر
٣ دارو په ردووی خانوی روخوا وه . دواى تی په ریبونی د ووروژ به سه رکاره ساته که دا
به لاره لاره ، ئافره تیکی گه نجی بالا به رزی چاوو برو جوانی په رچه م زه ردی ره ش
پوش له سه ر شه قامه وه به به ر ده رکی سه رادا هات و روی کرده نه خوشخانه
ئه مه یه کهم جاریه تی ئه چی بو سه ردانی له م جیگه یه دا ، چه ند ترسی ئه م
٤ سه ردانه ی له دلا بو ؟ شه وگاری شه وی رابورد و چه ند له م سه ردانه دا
سی و دووی کرد ولیکی دایه وه ، هه ستی کرد به له شه لا وازه که ی که موچرکه ی
٥ پیادی ... موچرکه ی ساردی پررسام ، هه رچونی بو که چاوی به یه کی لیه برین
پیچه کان که وت دانی به خویا گرت و هوشی هاته وه به روزانی که ئه مه
نه خوشخانه یه که چاوی به به رکوشه سپیه که شی که وت ئه وه نده ی تر سامی
لی نیشته ، وواى به بیرا هات که هه رچی له م شوینه دایه مرد وه ، ئه م شته
سپپانه ش کفنی مرد وه کانن !

٦ ئایا پاشه و پاش بگه رریته وه ؟ نه . پیویسته که سه ری له ومروقه کلوله
بدات که چاوه رروانی ئه کا له پرر ده نگی برین پیچی هینایه وه سه رهوش بوجاری
دووه م که پی ی ووت :

٧ - ئه وه ژوری میرده که ته خوشکی !

٨ هه نگاویکی نا بو ژوری و زوری له خوی کرد که زه رده خه نه یه ک له سه ر
لیوه کانی دیاری بدا ، تا نزیك ئه وشوپنه بو وه که پیایویکی له سه ر پال خرابو ،
٩ ته نیا چاوه کانی ولوتی به ده ره وه بو ، هه مو سه روملی به سارغی سپی پیچرابو ،
پیش ئه وه ی ئه م ده م بکاته وه ، نه خوشه که به عاسته م نووزه یه کی لیوه هات :

- ۱۰ - گه لا ويژ هاتسی ؟
- ۱۱ - هاتم ، " دارا " گیان . . ئیستا چونسی ؟
- ۱۲ - چاکم شوکر . . به لام ئسه وه گرنگ نیه لام . " سزا " چونسه
سزا ؟ من ئسه وم به لا وه گرنگ تره !
- ۱۳ گه لا ويژ به قورگیکی پرر هه نسکه وه و به فرمیسیکی قه تیس ماوه وه وه لامی
دایسه وه :
- ۱۴ - چاکه .
- ۱۵ - توخوا هیچی له نه هاتوه ؟ ئازاری نه بوه . . ؟
- ۱۶ - نه . . به لام تو بو وات له خوت کرد دارا گیان بو خوت فری دایه ناو
- ۱۷ ئه وه مو ئاوه په نگ خوارد وه وه ؟ بو خوت کرد به ژیر هه ره سی خانسهوی
- ۱۸ روخوا وه ؟ من ئه م ویست هه ردوو چاوم کویر بی و نه ت بینم له م شوینه دا .
- ۱۹ - شوکرانه ی خوا بکه گیانه که م . . چونکه من نه م ئه توانی هیچی تر بکه م
ئه وه نه بی که کردم . . که به پرر تا وهاتمه وه وقه له بالغیم له به رده رگا و
کولانا دی وکه دیم تو ئه قیژینی و خوت ئه ررنیته وه وئه لی ی : سزای کسه وورم
له ژوره وه یه . که گویم له هاواری سزا بو تیکه ل به لرفه ی لا فاوه که وقرچه قرچی
داری خانوه که ئه بو ئیتر وه ک شیتم لی هات و گویم نه دایه قسه ی که س و خوم کرد
به مالا به په له قاژی خوم گه یانده سزا که له په وروو به سه رده ما که و تبوله پال
دیواریکا په لامارم دایه وه لم گرت به باوه شمه وه به لام سه یرم کرد دارو دیوار
هه موی به جاری هه ره س ئه هینی ، سزام توند نووسان به سه ر دلمه وه به جوریکی
وا که هیچی به رنه که وی ، به خور راکیشان وورده وورده خوم کوتا به ره و ده ره وه ،
هه رداربو ئه که وت به سه رما وه ره که رسه ک و به رد بون به ره بونه وه سه ر
گازه رای پشتم به لام من هه رزگار بوونی سزام لا مه به س بو تا گه یاندمه به رده رگا
ئیتتر ئسه وه نده ئسه زانم بی هوش بوم . . کاتسی هاتمه وه
ههوش خوم ، خوم لسه م جیه دا بینسی . . به لام من په شیما ن نیم

له وه ی که ئە گە رگیانی خوم به خت کرد بی له پیناوی سزای کوررما هه ره ئه وه
نه ترسابی و ئازاری نه بوی من هیچی که م ناوی .

- ۲۳ مه گری گە لا وێژ ، مه گری تو پیم بلی سزا له کوی یه ؟
- ۲۴ — له ماله وه یه .
- ۲۵ — ئە ی بونه ت هینا له گە ل خوت ؟
- ۲۶ — راستی یه که ی دلم نه ئە هات پی ی بلیم تو له نه خوشخانه ی .
- ۲۷ — ئاخرنابی ، من ئە مه وی بیبینم .
- ۲۸ — له دواپی یا که چاک ئە بیته وه دییته ده ری ئە ییینی .
- ۲۹ — گە لا وێژ من منـال نیم ، ئە زانم که لیره به زیندویسی
نایه مه ده روه . ئە مرم .
- ۳۰ — تو خوا ئە گە روا بلی ی !
- ۳۱ — ده باشه ؟ ئە م جاره بیهینه له گە ل خوت .

* * *

- ۳۲ بو جاری ده م گە لا وێژ روی کـرده وه نه خوشخانه بوسه ردانی دارا ؟
- هه رکه گە یشته وه لای سه یریکی کرد به چاوه بی بریقه کانی و قیژانی :
- ۳۳ — کوا سزا ؟
- ۳۴ ئە ویش به دلیکی هه لقر چاوه وه که هه موئیش و ئازاری ئە م چه نه دروژه
له ناو جه رگیا پیشی ئە خوارد وه ووتی :
- ۳۵ — تو جاری پیم بلی ئە مررو چونی ؟
- ۳۶ — وه لام بده ره وه کـوا سزا ؟ هه ی هـاوار خه لکـه
شیت بوم . . کـوا کوره کـه م ؟
- ۳۷ — گیانه که م خوتو خوت ئە زانی که ئیمه بی شوین ماوینه ته وه من ئە م دوو

سی روژه له ماله دراوسیکانی گه ره کی ئه و دیومان نوستوم له گه ل سزادا، بـهـ لام
 که د وینی لای تو رویشتمه وه خزمه کانی (گله زه رده) مان هاتبون به دوامانا بمان
 به نه لای خویان، که زانیبویان، من له به رتو هه رلیره ئه مینمه وه سزایان له گه
 خویان بردبو بریاریشیان وابو که به م زوانه بینه وه سه رله توبده ن چونکه د وینی
 دره نگ بیوری یان نه دابون .

۳۸ — توشیت بوی گه لا ویتړ؟ چون ئه هیلای سزا به رن؟ چون بمرم و چاوم
 پی ی نه که وی؟

۳۹ — توبو وا تورره ئه بی و خوت دلگیر ئه که ی؟

۴۰ — چون تورره نابم؟ من وا ئه مرم و تاقه کوریکم هه یه نابی چاوم پی ی
 بکه وی . . . ئه ی هاوار چی بکه م؟

۴۱ گه لا ویتړ سه ری دانه واندوبه ماتیه که وه ووتی:

۴۲ — نامری پشت به خوا، به لام په یام ئه نیرم که له گه ل
 خویانـا بیهیننه وه .

* * *

۴۳ له و دیو ده رگای ژوره که وه ئه وپزیشکه ی که ئاگای له م گفتوگویه یان بـو
 چاوه روانی گه لا ویتړی ئه کرد که هاتـه ده ره وه بر دیه ژوره که ی
 خوی ئنجا به شیوه یه کی وا که چاونه بریته چاوی پی ی ووت:

۴۴ — زور به په ژاره وه ناچارم که پیت بلیم دارا زور په ریشانه وه چاک بونه وه ی
 زور سته مه که واتـه چاکتر ئه وه یه کوره که ی بوینی با چاوی پی ی بکه وی .

۴۵ — ناتوانم هه رگیز له توانا ما نیه بوی بینم .

۴۶ — سهیره به راستی! . . . بوناتوانی؟ هوی نه توانینت چیه؟

۴۷ — هویه کی زور سته مه به راده ییک که ناتوانم بیلیم . . . ناتوانم پی ی بلیم که

ئه و مناله ی ئه و واگیانی خوی به خت کرد له پیناویا و رزگاری کرد سزای کوری نه بو،

چونکه به رله وه ی لافاوه که هورژم بینیته سه ر ژوره کانمان ، سزا له گه ل "ئاسو" ی
میرزا قادری دراوسیماننا له دیوه خانه که ی ئیمه پیکه وه یارییان ئه کرد ، منیش
له حه وشه بوم که لافاوه که م دی قیژانم ورام کرده ده ره وه له ویش نه یان هیشته
بچمه وه ژوره وه که داراش هاته وه و خوی کرد به ناو هه ره سی دارو په ردوا له تاو
سزا ئاگای له هیچ نه مابو ، په لاماری ئاسوئه دا وا ئه زانی سزایه به لام سزای
جوانه مه رگ پاش پینج سه عات لاشه نازداره نه رم ونوله که ی به مردوبی لـه ژیر
گل و قوررو لیته وه ده رهینرا . پزیشکه که ، که ئه مه ی بیست نه یتوانـی لیو
بجولینیته وه و قسه یه ک ده ربری به رامبه ر به م ئافره ته لی قه وماوه جگه ر سوتاوه ،
چونکه خوشی زوری له خوی ئه کرد که ئه و دوو فرمیسکه گه وره یه ی ئه یانه وی بکه ونه
خواری بیان شاریته وه .

سلیمانی : ۹۵۷/۱۰/۲۵

له " شه هیدانی قه لای دمدم " لاپه ره ۳۰
(سلیمانی ، ۱۹۶۰) وه ر گـیـراوه .

2	سه رگه ردانی	sərgərdaní 'misfortune, calamity'
	مال ویرانی	małweraní 'disaster, blow, calamity'
	هه ناسه ساردی	henasəsardí 'lamentation, regret, disappointment'
	خروشان	xĩrošán (xroše-) 'to be agitated, riotous, on a rampage'
	کریکار	kĩrekár 'laborer, worker'
	به جاری	bə járe 'all at once, all together'
	که وته	kəwtnè 'to start, begin to'
	ده رهینان	dərhenán 'removal, pulling out' (n.)
	لاشه	lašé 'corpse, dead body'
	له ژیر...وه	lə žér...əwə 'from under'
	داروپه ردوو	darupərdú 'debris, rubble'
	خانو	xanú 'house'
	روخاو	řuxáw 'having collapsed, collapsed'
	روخان	"to collapse"
3	تی په ربون	tepərbún bəsər...da 'elapse, passage (of time) after...'
	کاره سات	kəresát 'catastrophe'
	لاره لاره	larəlárə 'reeling from side to side, staggering' (n.)
	ئافرەت	ʔafrét 'woman'
	گهنج	génj 'young'
	بالا بهرز	bałabérz 'tall' (an attribute of feminine beauty)
	بیرو	bĩró 'eyebrow'

چاوو بـرو	čawubīró 'eyes and eyebrows' (the main criteria for judging a woman's beauty)
پەرچم	perčém 'locks of hair'; here: 'hair'
زەرد	zérd 'yellow'
رەش پوش	řešpóš 'clothed in black, wearing black' (sign of mourning)
سەر شەقام	seršeqám 'Sarshaqam' (a quarter in Sul.)
بە	bə...da 'by, beside'
دەرکی سەرا	dərk-i sērā 'the gate of the government building'
بەر دەرکی سەرا	ber dərk-i sērā 'the space in front of the government building'
رو کردنه	řu kīrdnə 'to face; to go towards'
نەخوشخانە	nəxošxanó 'hospital'
	ئەمە یەكەم جار یەتی ئە چی "this is her first time to go..."
سەردان	serdán (lə) 'a visit (to)'
چەند	čénd 'how much, what great...!'
تەرس	tīrs 'fear'
دل	dīl 'heart'
4 شە وگەر	šəwgár 'all night long'
شەوی رابوردو	šəw-i řaburdú 'the night before'
سەودوو کردن	lə...da sewdu kīrdīn 'to be at sixes and sevens; to hesitate, vacillate over...'
چەند	čénd 'how much, how...!'
لیک دانەوه	lek danəwé 'to deliberate, think over, study (a matter)'
هەست کردن	həst kīrdīn bə 'to feel, sense s.th.'
لەش	léš 'body'

لاواز	lawáz	'feeble, weak'
موچرکه	mučirké	'tremor, shivering, nervous excitement'
موچرکه پیا هاتن	mučirkə pya hatín (de-, dial. var. Sul. ye-)	'to tremble, shiver' (with fear, joy, etc.)
	موچرکه ی سارد	"(she felt) a chill"
پرسام	přsám	'fraught with awe, awful, terrible'
5 هه ر چونی بو	herčonebú	'at any rate, in any case'
چاو که وتن به	čaw bæ... kewtín	'to catch sight of, see'
برین پیچ	břinpěč	'a person who dresses wounds in the hospital; male nurse'
دان به خودا گرتن	dan bæ xoyda girtín (gr-)	'to collect o.s., regain one's composure'
هوش هاته به ر	hoš hatnə bér	'to snap back to one's senses'
به رکوش	berkóš	'apron'
ئه وه نده ی تر	ʔewəndə-itír	'that much more'
سام لی نیشن	sam lə... ništín (niš-)	'terror settles on...; to be terrified'
به بیرا هاتن	bə birda hatín	'to imagine, think'
هه ر چی	herčí	'anyone; everyone'
مردوو	mřdú	'dead'
کفن	křfn	'shroud'
6 ئایا	ʔáya	(interrogative particle)
پاشه و پاش گه رانه وه	pašəwpaš geřanewé (geře-)	'to retreat, retrace one's steps'
سه ر دان له	ser lə...dan	'to visit, pay a visit to'
مروڤ	mřróv	'man, person'
کللول	křlól	'miserable'

چاوه روان کردن	čawəřwan kirdín	'to expect, wait for'
له پیر	lə pír	'all of a sudden'
دهنگ	dén	'voice'
هینانه وه سه ر هوش	henanəwé ser hóš	'to bring s.o. back to his senses'
بو جاری دووم	bo jar-i duwém	'for the second time'
7 میرد	mérd	'husband'
خوشکی	xušké (vocative; polite address for women)	'Sister! Madame!'
8 ههنگاو نان	heṇaw nán (ne-)	'to step, take a step'
ژوری	žúre	'inside'
زور له خو کردن	zor le xoy kirdín ke (foll. by subjunct.)	'to force oneself to' (do s.th.)
زه رده خه نه	zərdəxənə	'smile'
لیو	léw	'lip'
دیاردان	dyar dán	'to show, display'
نزیك بوونه وه	nízik bunəwé	'to be close, come close to'
شوین	šwén	'place'
پال خستن	ləser pał xístín (xə-; pass. xr-)	'to make s.o. lie down'
لوت	lút	'nose'
به دهره وه بوون	bə dərəwə bún	'to be out, be showing, exposed to view'
9 سه رومل	sərumíl	'head and neck; the part of the body that includes the thorax and head'
سارغی	saryí	'bandage'
پیچان	pečán (peč-; pass.: pečr-)	'fold; to wrap'
دهم کردنه وه	dəm kirdnəwé	'to open one's mouth; to speak'

	نه خوش	nəxóš 'sick (man); patient'
	به عاسته	bə ʕastém 'hardly, barely'
	نورزه	nuzó 'a moan; a very faint sound'
		"he could barely utter a very faint sound."
10		"Is that you, Gela-wezh?" گه لاوېژ هاتیی؟
11	گیان	gyán 'soul'; in direct address: 'dear'
		"Dara, dear" دارا گیان
12	چاکم شوکر	čákīm šukùr 'I'm well, thanks [to God]'
	گرنگ	gĩrĩŋ 'important'
	لا	la- 'in the opinion of...'
		لام "in my opinion"
	سزا	sǐzá 'Siza' (masc. n.)
		"This is what is important to <u>me</u> ." من ټه وه م به لاره گرنگ تره
13	قورگ	qúrg 'throat'
	پرر	pĩř 'full'
	هه نسك	henĩsk 'sobbing, choking' (n.)
	فرميسك	fĩrmésk 'tears'
	قه تيس مان	qetis mán (men-) 'to remain standing with indecision in one place'
	قه تيس ماو	qetismáw 'stuck, lodged in place'
		"with tears glistening in her eyes, unable to flow down her cheek" به فرميسكی قه تيسس ماوه وه
15	توخوا	tuxwá 'by God! for Heaven's sake!'
	لی هاتن	le hatĩn 'to befall, happen to s.o.'
	ټازار	ʔazár 'pain'

16	فری دان نار . . . وه په نگ خواردن	Why did you do such a thing?" fīre dán 'to throw' nāw...əwə 'in, into' peŋ xwardín (xo-) 'to hold back, dam up' (water, etc.) "dammed up, swirling"
17	کردن به ژیړ هه ره س	kīrdín bə 'to throw s.th. into' žér...əwə 'under, beneath' herés 'avalanche, onslaught, sudden fall (of rocks, etc.)'
18	هه ردو کوير	hérdu 'both' kwér 'blind' من نه مويست هه ردو چاوم کوير بې ونه ت بينم "I'd rather be blind than see you in this place."
19	شوکرانه کردن هيچي تر . . . نه وه نه بې پړتياو ته له بالغی له بهر ده رگا	šukrane kīrdín 'to offer thanks' (to God) hič-itír...əwə nèbe 'nothing else...but' pīrtáw 'running fast, full-speed' qələbalı́ 'crowd, mob' ləber dərgá 'before the door (of the house), in front of the house'
	کولان دین قيژاندن خو رښه وه	kolán 'lane' dín (no pres. stem) 'to see' qižandín (qižen-) 'to scream, yell' xoy řřininewé (řřin-) 'to tear out one's hair, scratch o.s.' (in grief or anger)
20	هاوار تيکه ل (به)	hawár 'great outcry; wailing' (n.) tekél bə 'mixed with'

لـرڤه	lĩrfé 'sweep, drive' (n.)
لافاو	lafáw 'flood'
قرچه قرچ	qĩrčəqĩrč 'splintering sound' (onom.)
دار	dár 'wood'
شیت	šét 'mad, maniac'
گوی دان	gwe dánə 'to heed'
خو کردن به	xoy kĩrdĩn bə 'to plunge into, thrust o.s. into'
په له قاژی	pələqažé 'the desperate movement of hands and legs'
له په وروو	lepəwřú 'face down'
به سه ر ده ما	bəsər déma 'face down'
که وتن	kəwtĩn (kəw-) 'to fall down'
پال	pál 'foot, side'
دیوار	diwár 'wall'
په لامار دان	lə...da pəlamar dán 'to grab, seize, clutch at'
هه ل گرتن	həl gĩrtĩn (gr-) 'to carry, lift up'
باوه ش	bawéš 'lap'
	"I carried him in my arms" به باوه شه وه
سه یر کردن	səyr kĩrdĩn 'to notice, see'
	"all at once" هه موی به جاری
هه ره س هینان	herəs henán (hen-) 'to collapse, tumble down'
تـوـند	túnd 'strong'
نووساندن	nusandĩn (nusen-) 'to stick, press'
	"I held Siza tight in my arms" سزام توند نووسان به سه ر دلـه وه

	به جوریکسی وا که	"in such a way that..."
به ر که وتن	ber kəwtín	'to fall on, hit, strike s.th.'
خو راکیشان	xorakešán	'dragging oneself' (n.)
وورد وورد	wĩrdéwĩrdè	'slowly, gradually'
خو کوتان (به ره و، بو)	xo kután (kut-) bərew or bo	'to take oneself (toward, to)'
د ره وه	dérəwə	'outside'
که رسه ک	kərsék	'clods of earth, loam or clay'
به رد	bérd	'stone'
به ر بونه وه سر	bər bunəwé sər	'to drop or fall down on'
گازه رای پشت	gazəra-i pǐšt	'the middle part of the back'
رزگار بوون	řizgarbún	'rescue, saving' (n.)
مه به س	məbés	'intention; aim, goal'
	"My only purpose was to save Siza" من هه ر رزگار بوونی سزام لامه به س بو	
	"before I knew it" نه وه نده نه زانم	
بی هوش بون	be hoš bún	'to be unconscious'
22 هاته وه هوش	hatnəwə hóš	'to regain consciousness'
په شیما بون	pešiman bún lə...	'to be regretful, sorry over'
گیان	gyán	'life'
بهخت کردن	bəxt kǐrdín	'to sacrifice'
ترسان	tǐrsán (tǐrs-)	'to be afraid'
نازار	ʔazár	'pain'
... ی که	-i kə	'more, else'
	"I do not want anything else" من هیچی که نای	

	گریان	gĩryán (gri-) 'to cry, weep'
26	راستی به که ی	řastekýy 'the truth of the matter'
	دل هاتن	dıl hatın (ye-) (foll. by subjunct.) 'to have the heart, strength to (do s.th.)'
27	ئاخیر	ʔaxĩr 'well now! come now!' (remonstration)
	ئاخیر نابی	ʔaxĩr nábe 'come now! that won't do!'
29	به زیندویی	bə zinduí 'alive, while alive'
	مردن	mĩrdĩn (mr-) 'to die'
30	توخوا ئه گهر وایلی	"Please don't talk like that!"
31	د	dé (asseverative particle used with imperatives or expressions of imperative force)
		د "that's enough!"
32	سه یر کردن	səyr kĩrdĩn 'to look at, look'
	بریقہ	bĩriqé 'glitter, glimmer'
34	هه لقرچان	həl qĩrčán (qĩrče-) 'to sizzle, burn'
		هه لقرچاو "burning"
	ئیش	ʔéš 'pain'
	جه رگ	jérg 'heart'
	پیش خواردن	piš xwardĩn (xo-) 'to swirl' (pent up emotions)
35	جاری	járe 'just, only'
36	هه ی هاوار	hey hawár (a cry for help)
	خه لکه	xélkə (vocative) 'people!'
37	خو	xó 'indeed! I say!'
	مانه وه	manəwé (men-) 'to remain, stay, still be...'

	دراوسی	dīrawsé 'neighbor'
	گه ره ک	gerék 'quarter (of town)'
	ئه و دیسو	ʔéwdiw 'the other side'
	رو یشته وه	řoyštnewé (řó-) 'to go back'
	خزیم	xízim 'relative; kin'
	گه زه رده	gīləzərdé 'Gilazarda' (village in Sul. Liwa)
	هاتن به دوا	hatín bə dwa...da 'to come after, come to get s.o.'
	بردن	bīrdín (bə-) 'to take'
	ری یان نه دابون	řeyan nédabun 'they did not allow them to come in', i.e., they were not allowed to come in and visit you.
38	هیشتن	heštín (heḷ-) 'to allow, permit'
	چون	"how can...? why...?"
39	بو	bó 'why?'
	تورره بون	tuře bún 'to become angry, lose one's temper'
	خو دلگیر کردن	xo dīlgir kīrdín 'to distress o.s., make o.s. unhappy'
40	تاقه	taqé 'only one, a single one'
	هه ی هاوار = ئه ی هاوار	
41	سه ر دانه واندن	sər da nəwandín (nəwen-) 'to bow one's head'
	ماتی	matí 'dejection'
42	پشت به خوا	pīšt bə xwa 'with God's help'
	په یام	peyám 'message'
	هینانه وه	henanəwé (hen-) 'to bring s.th. back'
43	له و دیو ده رگای ژوره ک	"on the other side of the door to the room"

پزیشک	pīzīšk	'doctor, physician'
ئاگا بوون (له)	ʔaga le...bun	'to be aware of...'
چاوه روان کردن	čawerwan kīrdīn	'to wait for'
	به شیوه کی وا که	"in such a way that..."
چاو برینه چاو	čaw bīřine čaw (bīř-)	'to look in the face of; to look s.o. in the eyes'
44 په ژاره	pēžare	'sadness, sorrow'
ناچار بوون که ...	nāčar bún ke...	'to have no alternative but...'
په ریشان	perešán	'in danger, in critical condition'
چاک بونه وه	čakbunewé	'recovery'
ستم	sītém	'hard, difficult'
45 توانا	twaná	'ability, capability, power'
	له توانا مایه	"it is in my power to..."
46 سه یسر	séyr	'strange, odd'
نه توانین	netwanín	'inability, incapacity'
47 راده	řadé	'extent, degree'
به رله وه ی	bérlewə-i	(foll. by subjunct.) 'before'
هورژم هینانه (سه ر)	huružm henane sér	'to sweep over, rush on (of water, fire, etc.)'
ئاسو	ʔasó	'Aso' (masc. n.)
ی	-i (izafa)	'...the son of...'
میرزا	mirzá	'Mirza' (title formerly given to laymen who could read and write; usually precedes the first name.)
میرزا قادر	mirza qadír	'Mirza Qadir'
دیوه خانه	diwəxané	'visitors' room'

48	حه وشه	həwšé 'courtyard'
	را کردن	řa kirdīnə 'to run to'
	له تاو	lə táw 'because of, for the sake of'
		له تاو سزا ئا گای له هیچ نه مابو "because of Siza he was aware of nothing", i.e. he lost his sense of danger.
		له تاو سزایه "believing it was Siza"
	جوانه مه رگ	jwanəmérg 'a person who dies before his time, one who dies young'
	نازدار	nazdár 'darling, beloved'
	نه یم ونول	nərmunól 'soft and smooth; tender'
	به مردویی	bə mīrduí 'dead, lifeless'
	گل	gıl 'earth'
	قور	qúr 'mud'
	لیته	lité 'slime'
49	لیو	léw 'lip'
	جولانه وه	julanəwé (julen-) 'to move s.th.'
	قسه ده ر برین	qīsə dər brín (br-) 'to utter a word'
	لی قه و ماو	leqəwmáw 'distressed (with misfortune), bereaved'
	سو تان	sután (sute-) 'to burn'
		جگر سو تـاو "person heavily afflicted with misfortune" (usually death of a close relative)
	زور له خو کردن	zor lə xoy kirdín kə 'to force o.s. to (do s.th.)'
	فرمیسک	fīrmésk 'tear'
	که و ته خواری	kəwtné xware 'to fall down, roll down'
	شاردنه وه	šardnəwé (šar-) 'to conceal, hide'

میدینا

سی به سی له ده ورو به ری سه عات یانزه ی سه ر له به یانی دا به ره و
ژور بوینه وه پرووه و مالی ماموستا عه زیز بو نان خوار دنی نیوه پو، به لام که گه یشینه
لای چایخانه گه وره که ی سه ر شه قامه سه ره کی یه که ی شار که ری په وی گه لی
له شوینه گشتی یه کانی ناو شاره وام پیش نیاز کرد که لایده ین تاکو شتیکی سارد
بخوینه وه و که میکیش وه خت به سه ره رین چونکه هیشتا کات به به ره وه مابوو،
که من وام ووت ماموستا عزیزیش واته که من په سند کرد، نه توانم بلیم پیشی
خوش بوو، چونکه ووتی ئیوه دابنیشن منیش تاناو بازاره چم پاسپارد، یه کی
باو کم هه یه نه ی گه ینیم و گورج نه گه ریعه وه لاتان نه وسا پیکه وه نه پوین، به م
جوره نه و به لای کاری خوینه وه و ئیمه ش بو ناو چایخانه که ملمان نا.

که چوینه ناو چایخانه که وه پروومان کرد، قوژنیک له ده وری میژیک لی ی
دانیشتین و وورده وورده که وتینه قسه کردن، هاوری که م شاری نه بوو وه له
پواله تیش دا زور پوشته و په رداخ نه بوو به لام له چاوه کانی سووریون بو گه یشتن
به ئاواتیک دیاربوو، وه له ناخی ده روونیا گه لی هیواو ئاواتی په نگ خوار دی
ناو میشکی ئارامی گرتبوو، چاوه روانی کاتی خویمان بوون تاکو وه ک تیر له نیوانی
دوو لیوی باریکیه وه ده رچن به ره وه ولا شه یه ی که قازانجی نه وه ده سته
براکانی له سمینی سه ردلی دایه.

دوای نه وه ی جگه ره یه کی به چه رخه که ی داگیر ساند ئانیشکی راستی
دادایه سه رمیزه که و مژیکی قوولی له جگه ره که ی داو زور به شینه یی ووتی:
ماموستا له میژه به خزمه تتان نه گه یشتم، به راستی ئیمه که لکی نه وه مان پیوه
نه بوو که توبه جیمان بهیلایت، خوز گه جاریکسی تریش
نه هاتینه وه ناومان.

منیش ووتم کاکه عه لی ، خه مت نه بی ، براوات بی که هه موو ماموستایه کی
دلسوز له من زیاتر به ته نگتانه وه دی ، نه ری به راست ئیستا باری ثیانتان
چونه وکومه له که تان له چی دایه ؟

— هه ی بی قه زابی له چی نه پرسیت به سه ری توئه و ده مه ی که تو

لامان بویت چونت دیوین هه رواین ، کومه لیش له چیا بی ! بروا بکه وه ک

میوژه قریوک هه رقالموره که ی ماوه و هیچی تر ، به م جوژه بوون و نه بوونی

وه ک یه که ، راستی یه که ی هه رچه نده سه مه ره که زوری به سه ر ئیمه هاتووه

چونکه ئیمه زوریه ی دانیشتونین و جی به جی کردنن مه سه له که مان کیشیه ی

زوره و نه بی دورره و په ریز نه وه ستین و راسته و خوتی هه لچین به لام زوریـش

هیوامان به لاوان و روشن بیرانی شاره که پیمان بو روشن که نه وه ، جگه له وه ی

له م کاته دا که وولاتیش پیوستی به کومه کی هه موو نه و که سانه هه یه کـه

له پاشه روژا نه حه وینه وه وه نه بی به شی خویان وه به پی ی توانیان هاوبه شی

خه بات بن ، که چی به پیچه وانه وه گه لیک له ولا وانه خه ربکی خواردنه وه و

قومارکردن و وه خت به سه ر بردنن به قسه ی هیچ و پوچ و ۰۰۰ با هه ر قسه

نه که م له وه ش خراپتر ، ئیتر وازینه خوت له منی با شتر نه زانی .

— تو سه ری خوت نه گه ر ته واوی نه که یت .

— چی ته واو که م بی قه زابیت کوايه تو هه ست به هیچ ناکه یت ، هه ر

له م چایخانه یه دا ئاله و سی چوار نه فه ند ی یه قسه ی وام گوی لی بووه بییان

خه یته سه رنان سه گ بونیان پیوه ناکات .

— کامانه ۰۰ نه مانه ی ته نیشتمان که پی نه که نن ؟

— به لی ، به لی ، نه ی خوا له وه جاخیان دا نه هیللی ، چاوت له وه

یه که یان بییت ، قژی وه ک پوپنه ی عه لی شیش هیئاوه ته سه ر لووتی ،

تو گوی بگره نه وسا بوت ده ره ره که وی به چی

پی نه که نن .

له وکاته دا سیانه که ی تریان پرویان کردبووه بوگله به سه رو بیسه ده م
 پیکه نینه وه لی ی ته پاران وه بو ته وه ی ته ویش به سه رهاته که ی د وینی ی خوی
 بگپرته وه ، تاله ته نجام دا ووتی ، باشه بوتان ته گیرمه وه ، به لام به شه ره ف
 قسه ی تیابکه ن لیتان زویر ته بم ، یه که میان له لای راستی یه وه ووتی : جوانه مه رگ
 بم قسه ناکه م ، دوانه که ی تریش ووتیان : گیان به چاوی بالآ به رز وورتسه له
 ده معان نایه ته ده ری .

— ده گوی بگرن ، شوخه ته سمه ره که ی له مانگی پیشودا له کولانه که دا
 له گه ل ئیوه تووشی بووم . . . . ته ی هاوار ته و نازداره چی یه خوا دروستی کردوه ،
 به شه ره فی . . . .

له پریه کیکیان قسه که ی پی بری و به ده م پی که نینه وه
 ووتی : ئاخ . . . .

ته مجا بوگله به سه ر ووتی : ئاخ نه م ووت قسه که م پی نه برن ،
 به شه ره فی جه ماعت له جوانیا قولپ ته دا ، وه ی ، وه ی کوپر بم بوپه وتی
 له سه ر خوولا رولسه نجه ی .

— ته ی دایکم به قوریانی بیت .

— ئای ته مجا نوره ی توپه ، مالتان به قورگیری ، لووتی قنجی پروی له
 کوره کاژاوه ، که جارو بار به پیکه وت له زیخیک هه ل ته دات ، زیخه که وه ک له
 خوشیا ئارام له به ر برابیت ته و ده ریه پینه ی که ده ره په پیت تاله چاو وون
 نه بیت ناگیرسیته وه .

— کوا یه کیکی له توش هه ل بدایه ، به لام توئه وه نه ده
 به خته وه ر نیت .

۲۳

— ئه ي مردوتان مری که دریژ دادرن هه ر تو مابووی توش خوت پی

پانه گیرا ، ده لیم گه پین با ته واوی که م .

۲۴

— ئی ده ی فه رموو . . ئاوزهیه ده معان .

۲۵

دوینی تووشی بوومه وه ، وه کو جاری جاران خوٲتان ئاسایی ته نگم پی

هه لچنی یه وه ، هه ر چونی بووبه توانج و پیش که وتن و سه ر سووچی کوٲان لی

۲۶

گرتن و گه رانه وه وزه رده خه نه ی وه ستایانه هیئامه قسه کردن ، وه للاهیی

روح له جیگه یه کی سه ختایه و نایه ته ده ری ئه کیتا ئه بومن هه ره وساته دلسم

بوو ستایه ، سه رتان نه یه شینم قسه که ش هه ره وه نده بوو که ووتی : پاش نیوه رۆ

سه عات پینج و نیو که سمان له ماله وه نابی ئه گه ر توانیت سه ریک بده لسه ده م

ده رگا که دا ریگه ی یه ک دوو قسه مان ئه بیت .

۲۷

— ئی ئی . . . .

۲۸

— به خوا خوشه ئه مه یه ژیان

۲۹

که وابو وازت نه هیئا هه تاکوبه ئاواتی دلت گه یشتی و که وته گفت و گو،

ئیمه ی نه گبه ت نه بی به م رۆژگاره خوله مان دیت و مایه مان به مایه ی پیاز فروش .

۳۰

ده به سه مالتان ویران بی بوئه وه نده خو په رستن ، له کورتی بی

برمه وه ، نیوه رۆ دوا ی نان خواردن پیش تاشرا ، هه ر چه ند به یانیش تاشی بووم .

۳۱

— به راستی هه ر له خوت دی

۳۲

جلی نویم له به رکرد و وه ستایانه سه رم دا هیئا و بوون به رامه یه کی ته وام

له خۆم داو که وته ری ، خوشم نازانم چون گه یشتبومه به رده رگا که یان و

ده ستم نا به زه ننگه که دا به لآم له شم وه ک کلپه ی ئاگر هاتبووه جوش، دلسم . . .
له م کاته دا به کیکیان هه لی دایه و ویستی بوئی ته واوکات ووتی :

۳۳

— وه ک . . .

۳۴

بوگله به سه رنه ی هیشت زیاتر له سه ر برپا قسه که ی پی بری و ووتی :

۳۵

— ده ووس به ، دلّم فرته فرتی بوو له پر ده رگا که کرایه وه مانگی
چوارد ده له درزی ده روازه وه ده رکه وت و ووتی : فه رموو وه ره ئه م دیو، که له
دالانی سه ر ده رگا که تی په ریم و چومه حه وشه که وه ئه وسا ئه ویش ده رگا که
داخست ، چیتان بو بکیرمه وه له کوی بوون له وساته دا .

۳۶

— له کوی بووین به ملی شکاومان هه ر له م چایخانه یه بووین ، حه یف
نی یه ئیمه له خوشی دا بین .

۳۷

— ئه وه ئه لی ی چی ! خراپ، تی که یشتوی، به شه ره فی هه موومان نیو
سه عات زیاتر به پینج شه شیک به شه ق ته راتینی حه وشه که یان پی کردم .
— ئه ی شوخی له سه ری هه ل نه دایتی ؟

۳۸

— راست ئه کات با قسه یه کی خیری بو بکردیتایه خو کفر نه ئه بوو .

۳۹

— کوره قسه ی خیری چی ، هیچ نه بوایه ئه ویش شه قیکی تی هه ل دایه ،
ئه ی تو خوا تی هه ل نه دای ؟

۴۰

— نه خیر ، ئه و بیژی نایه ت شه ق له من هه ل دات ، به ده م زه ر ده
خه نه یه کی گالته پی کرد نه وه پالی دابوو به دیواری ژووره که ی ئه و به ره وه و
سه یری ئه کرد .

۴۱

— ئه ی دوا ی ئه وه ؟

۴۲

دواي ټه وه ش سه تلې خوځله مېشياويان كړد به ته وقي سه رماو ده رځاي
 ده ره وه يان بو كړدمه وه وبه يه ك شه ق فرې يان دامه كوځان .

له م كاته دا كه سې هاوړې كه ي له تاسه وه چو و بوونه وه له پيكه نيناو
 ده ست و پي يان بېر رايه به خوځيان نه ټه زاني ، هاوړې كه ي منيش لـه به ر
 خوځيه وه وبه ناوچه وانيكي گرژو تال و دليكي پر له داخه وه ووتې : ټه ي ده ستيان
 خوش بېټ شاللا سوارې كه ريځيشيان بكر ديتايه و كوځان به كوځاني شاريان گېرايتايه ،
 ټه مجا رووي كړد ، من و ووتې : خو گوځيت لي بوو ، ټيتر هيچ پيوځست بـه من
 ناكات قسه ت بو بكه م ، ټه وا ماموځستا ټه زيزيش هاته وه فو رموو با بروځين نانه كه مان
 بخوځين .

له گوځاري " هيو " ژماره ۳۴ ، سالي ۵
 (ټه يلول ۱۹۶۱) لاهره ۷۳ وه ر گـيراوه .

1	شاللا	šálla 'God willing; I hope'
	سوار کردن	swar kirdín 'to mount s.o. on s.th., ride s.o. on s.th.'
	که ر	kér 'donkey'
		"I wish they had even ridden you on a donkey" i.e., that they had put you to shame.
2	سی به سی	sé bə sé 'three by three'; here: 'the three of us'
	ده ورو به ر	dəwruḇér 'vicinity' (in time or place)
		"around, about"
	سەر له به یانی	sər lə bəyaní 'the first thing in the morning'; here: 'before noon'
	به ره و ژورر	bəreḇžúr 'upward, up'
	به ره و ژورر بونه وه	bəreḇžúr bunəwé 'to go uptown'
	رووه و	řuwéw 'in the direction of, toward'
	عه زیز	ʕezíz 'Aziz' (masc. n.)
	نان خواردنی نیوه رو	nanxwardín-i niwəřó 'lunch'
	لا ی	lá-i 'beside'
	چایخانه	čayxané 'teahouse'
	سەر	sér 'on'
	شه قام	šeqám 'street'
	سەر ه کی	sərekí 'main'
	ری ره و	řeřéw 'a much-traveled road, a major thoroughfare'
	گه لی له	géle lə 'a lot, a great number of'
	شوین	šwén 'place'

کار	kár 'task; errand'
مل نان	bo(naw)...míl nán (ne-) 'to betake one-self to...'
4 روو کردنه ...	řu kirdné 'to go towards, head for'
قوژبن	qužbín 'nook, corner'
له ده وری	le déwr-i 'around'
میز	méz 'table'
لی دانیشتن	le daništín 'to sit in, at'
ورده ورده	wirdè wirdé 'bit by bit, gradually'
که وته	kewtné 'to start, begin to'
هاوری	hawré 'friend'
شاری	šarí 'city-dweller, city-folk, city-bred'
روالست	říwalét 'appearance'
پوشته و په رداخ	poštewperdáx 'well-dressed, well-groomed'
سوور بوون بو	surbún bo 'determination, resolve to' (do s.th.)
گه یشتن به	geyštín be (ge-) 'to reach' (destination); 'to achieve' (an aim)
ثاوات	ʔawát 'aspiration; ambition'
دیار بوون	dyar bún 'to be clearly visible'
5 ناخ	náx 'the inner part, the very depths of'
ده روون	dərún 'conscience, mind'
هیوا	hiwá 'hope, aspiration'
په نگ خوارو	penxwardú 'sealed up, curbed, locked up' (emotions, water, etc.)
ناو	náw 'inside'
میشک	mešík 'brain'

ئارام گرتن	ʔaram girtín 'to be patient, be still'
چاوه روان بوون	čawerwan bún 'to be waiting for'
كات	kát 'time'
تاكو	táku (foll. by subjunct.) 'in order that'
وهك	wék 'like'
تير	tír 'arrow'
له نيوان	le niwán...əwə 'from between or among'
ليو	léw 'lips'
باريك	barík 'slender; thin'
دهر چون	der čún (č-) 'to come out, to shoot out' (like an arrow, bullet, etc.)
لاشه	lašó 'corpse'; here: 'goal'
قازانج	qazánj 'profit; interest'
دهسته	dəstó 'dozen'; 'set'; here: 'group'
	دهسته براکانى "his brethren"
سيمين	səmín 'cavity'; here: 'depths, bottom'
سه ردل	sərdíl 'heart'
جگه ره	jǐgeró 'cigarette'
چه رخ	čérx 'cigarette lighter'
دا گیرساندن	da girsandín (girsen-) 'to light, ignite'
ئانیشك	ʔaníšk 'elbow'
راست	řást 'right'
دا دان	da dán (də-) 'to put s.th. down; to rest (the elbow, etc.)'
مژ	mǐz 'a sip; a whiff of smoke'
قوول	quí 'deep'

مژدان له	mǐž lə... dān (də-) 'to take a puff on a cigarette'
شینہ یی	šenəí 'gentleness'
	بہ شینہ یی "leisurely; slowly"
له میژہ	lə méžə 'it has been a long time since...'
بہ خزمہ ت... گہ یشتن	bə xǐzmət... geyštín (gə-) 'to meet; to see' (honorific)
کہ لک پیوہ بوون	kəlǐk pewə bún 'to be of benefit to s.o.'
بہ جی ہیشتن	bə je heštín (heǐ-) 'to leave s.o. behind'
خوزگہ	xozgó 'would that, I wish, I hope'
	خوزگہ جاریکی تریش تہ ہاتیتہ وہ ناومان "I wish you could come and live among us again."
7 خہم	xém 'grief'
	خہمت نہ بی "have no fear!"
بروا بوون	bǐrwa bún 'to trust; to have faith'
دلسوز	dǐlsóz 'kind, benevolent'
بہ تہ نگہ وہ ہاتن	bə tən... ewə hatín (ye-/de-) 'to take pains with, take care of s.o.'
تہ ری	ʔeré 'yes; well, now!' (indicates change of subject)
بار	bár 'condition, situation'
ژیان	žiyán 'living' (n.)
کومہ ل	komól 'organization, group'
له چیدا یہ	lə čí... dayə 'how is...?, how is... getting along?'
	کومہ لہ کہ تان لہ چچی دایہ ؟ "How is it going with your organization?"
8 ہہ ی	háy (ejaculation sometimes used in responses to questions)
قہزا	qezá 'predestined accident'

(هه ی) بی قهزا بی	(həy) bé qəzabe (formula) 'May you be safe! God protect you!'
بیه	bé 'by' (in oaths)
	به سه ری تو " (I swear) by your head!"
دهم	dém 'time, period'
	نه وده مه ی که تو لامان بویت "when you were with us"
دین	dín (no pres. stem) 'to see'
	چونت دیوین هه روایین "we are just as you saw us"
9 بر وا کردن	bīrwa kīrdín 'to believe'
وهك	wék 'like, as'
میرژ	mewīž 'raisins'
قرپوک	qīrpók 'dried up; bad' (raisins, grapes, dates)
قالور	qalór 'outside cover; shell; skin'
مان	mán (men-) 'to remain, be left (in)'
هیچی تر	hič-i tīr 'nothing else'
بوون	bún 'existence'
نه بوون	nəbún 'non-existence'
10 راستی یه که ی	řastekéy 'the truth of the matter'
هه رچه نه	hércəne 'although'
سه مه ره	semərə 'events, incidents'
به سه ر هاتن	bəser...hatín 'to befall, happen to s.o.'
زور به	zurbé 'majority'
جی به جی کردن	jebəjekīrdín 'execution, performance; disposing' (n.)

مه سه له	məsələ 'matter, problem'
کیشه	kešé 'difficulty, complication, thorny problem'
دوره و په ریز وه ستان	durewpərez wəstán (wəst-) 'to remain aloof; to be indifferent' (to s.th.)
راسته خو	řastəwxó 'directly, immediately'
تی هه لچون	te həl čún (č-) 'to start doing s.th., get started doing s.th.'
هیوا بوون به	hiwá bə...bún kə (foll. by subjunct.) 'to rely, depend on s.o. to (do s.th.)'
لاو	láu 'youth, young man'
روشن بیر	řošĩnbír 'the enlightened'
ری	řé 'road, path, way'
روشن کردن	bo... řošĩn kĩrdĩn 'to light up, illuminate s.th. for...'
11 جگه له وه ی	jĩgəlewə-i...kə 'except that...(conj.); in addition to which...'
کومه کی	koməkí 'collaboration'
پاشه روز	pašəřóž 'future'
حه وانه وه	həwanəwé (həwe-) 'to live in comfort or luxury (after hard work)'
به ش	béš 'part; share'
به پی ی	bə pé-i 'according to'
توانا	twaná 'ability, capability'
هاو به ش بوون	hawbəš bún 'to participate, take part in'
خه بات	xəbát 'struggle'
که چی	kəčí 'whereas'
به پیچه وانه وه	bə pečəwanəwé 'on the contrary'
که لیک له	gélek lə 'a lot of'

خه ريك بوون	xerík-i...bún 'to be busy (doing s.th.)'
خواردنه وه	xwardnəwé 'drinking' (n.) i.e., alcoholic beverages
قومار کردن	qumarkirdín 'gambling' (n.)
وه خت به سه ر بردن	wəxīt bəsərbirdín bə... 'killing time, whiling away time with...'
ههچ و پوچ	hičupúč 'meaningless; worthless'
	"nonsense" قسه ی ههچ و پوچ
	"I'd better not say anything" با هه ر قسه نه که م
خراب	xīráp 'bad'
واز هینان	waz henán (hen-; subjunct.: ben-) 'to leave' (s.th. unsaid, as a matter of prudence)
	"you" خوت
	"you know it better than I do." له منی باشتر نه زانی
12 تو	tu- 'for the love of, by' (in oaths; earnest entreaty)
	tusér-i xot "I beg of you!" توسه ری خوت
	"I beg you to finish [what you're saying]" توسه ری خوت نه گه ر ته واوی نه که یت
13	"what should I finish?" چی ته واو که م
گوایه	gwáye 'you mean to say...'
هه ست کردن به	hest bə...kirdín 'to feel, sense s.th.; to be aware of'
هه ر	hér 'only, alone'
	"why, in this very teahouse alone" هه ر له م چایخانه یه دا

ئا	ʔá (interjection used to attract attention to s.th.) 'indeed!'
ئەفەندى	ʔəfəndí 'any person who wears western clothes; approx.: gentleman'
گوى لى بوون	gwe lə...bún 'to hear'
خستە سەر	xǐstnə sér (xə-) 'to place s.th. on'
نان	nán 'bread; a loaf of bread'
سەگ	sэг 'dog'
بون کردن	bon kǐrdín 'to smell s.th., sniff at'
تسە ی دام گوى لى بووه بیان خەیتە سەر نان	
سەگ بونیان پیوه ناکات "I have heard very unpleasant things." lit., 'I have heard such things that if you put them on a piece of bread dogs will not even sniff at it.'	
14 کامانە	kamané 'which ones? which ones are they?'
تەشت	təníst 'near, beside'
کە	ké 'who' (relative)
پى کەنین	pe kənín (kən-) 'to laugh' (at: bə)
15 وه جاخ	wəjáx 'male offspring, sons'
هیشتن	heštín (heł-) 'to permit, allow'
خوا له وه جاخیان دا نە هیڵە xwa lə wəjáxyanda néhele "may they perish"	
چاو لى بوون	čaw lə...bún 'to see; to look at'
قش	qǐž 'hair (of the head)'
پوپنە	popné 'comb' (of domestic fowl)
ەلى شیش	ʔəli- šíš 'turkey'
هینانە سەر	henanə sér... (hen-) 'to bring s.th. over...'

لسوت	lút 'nose'
گوی گرتن	gwe girtín (gr-) 'to listen'
ئه وسا	ʔéwsa 'afterwards, then'
دهر که وتن	der kəwtín 'to become evident, become clear'
16	سایه که ی تریان "the other three young men"
روو کردنه	řu kirdné 'to turn toward, face'
بوگلە	buglé 'artificial curl'
	buglə bə sér "the one with the curl in his hair"
به دەم	bədém...əwə 'while' (doing s.th.)
پارانە وە لە	lə...pařanəwé bo ʔəwə-i (paře-) (foll. by subjunct.) 'to beg...to' (do s.th.)
به سه رهات	bəsərhát 'adventures, experiences'
گیرانه وه	geřanəwé (ger-) 'to tell, narrate'
ئه نجام	ʔənjám 'result'
	له ئه نجام دا "in the end, finally"
شه رهف	šeréf 'honor'
	به شه رهف "by my honor!"
قسه ی تیا کردن	qsə-i tya kirdín 'to comment on, remark on' (a subject)
زویر بوون له	lə...zəwir bún 'to be angry with'
راست	řást 'right, right hand side'
جوانه مه رگ	jwanəmérg 'one who dies young'
	جوانه مه رگ بێم قسه ناکم "may I die young if I speak!"
گیان	gyán 'soul, spirit'; here used interjectionally to signify pleasure and approval: 'bravo!'

	بالا به رز	balabérz 'tall person' (one of the qualities of female beauty is height)
		به چاوی بالا به رز "I swear by the eyes of the tall one" (reference here is to a tall girl)
	وورته	wirté 'word; any sound emitted from the mouth'
	هاته ده ری	(lə...) hatnə dére (ye-) 'to come out, go out (of...)'
		وورته له ده ما نایه ته ده ری "I won't make a sound."
17	ده	dé (asseverative particle preceding imperative verb)
	شیخ	šóx 'graceful'
	نه سهر	ʔəsmér 'brunette'
	پیشو	pešú 'previous, last'
	کولان	kolán 'alley, lane'
	تروش بوون	tuš bún 'to come across, meet by chance'
	ئه ی هاوار	ʔéy hawar (exclamation indicating great appreciation for s.th.)
	نازدار	nazdár 'pampered, coddled'; here: 'beautiful and elegant'
18	له پر	lə pír 'suddenly'
	قسه برین به	qīse... pe bīrín (br-) 'to interrupt s.o.'
	ئاخ	ʔáx 'oh!' (exclamation showing great pain; here used in jest to disapprove of an oath. This is done usually among very close friends and after به شهرف)
19	ئه مجا	ʔémja 'then, after that'
	ئاخیر	ʔaxír 'well now, after all!'
	جه ماعت	jemaʔét 'group'; i.e., all those assembled there

	جوانی	jwaní 'beauty'
	قولپ دان	qulp dán 'to boil' (of water, etc.); here: 'very attractive, vivacious'
	وه ی	wéy (exclamation accompanying an emotional outburst) 'woe!'
	گویر بوون	kwer bún 'to be, become blind'
	ره وت	řéwt 'trot; graceful movement'
	له سه ر خو	læsər xó 'slow and sure; unhurried'
	لا روله نجه	larulənjé 'graceful gait'
20	به قوربان بوون	bə qurbán-i...bún 'to be sacrificed for...'
		دایکم به قوربانسی بیت lit: "May my mother be a sacrifice to save her." (a phrase showing great appreciation for s.o.)
21	نوره	noré 'turn'
	قور	qúrř 'mud'
		"may your house be covered with mud!"
	قنج	qǐnj 'slightly turned up' (nose); 'up- right' (posture)
		لـووت قنج "snub-nosed"
	روو	řú 'face'
	کوره کاژاو	kuřəkažáw 'Kurakajaw' (a high mountain in Iraq)
	جارو بار	jarubár 'occasionally'
	به ریکه وت	bə řekéwt 'accidentally, unintentionally'
	زیخ	zíx 'small pebble, piece of gravel'
	هه ل دان	lə...həl dán 'to kick...'
	خوشی	xoší 'happiness'

وهك له خوشيا approx., "as if from sheer joy"

ئارام

ʔarám 'patience'

ئارام له بهر بران

ʔaram ləbər bǝřán (br-) 'to lose patience'

دهر په رين

derpəřín 'ejection, blasting forth' (n.)

دهر په رين

der pəřin (pəř-) 'to be ejected out; to shoot out (intrans.)'

له چا وون بوون

lə čaw wǝn bún 'to disappear from sight'

گيرسانه وه

girsanəwé (girse-) 'to halt, stop' (doing s.th.)

22

کوا يه کيکي له توش هه ل بديه "I wish she had given you a kick too"

به خته وه ر

bəxtəwér 'lucky'

23 ئه ي مردوتان مري

ʔəy mǝrdútan mǝre (exclamation of disgust) 'What terrible people you are!'

درېژ دادر

dǝreždadǝř 'loquacious, talkative'

مان

mán (men-) 'to remain; to be left'

خو يي راگيران

xoy pe řa girán (gr-) 'to restrain o.s., hold o.s. back'

ده

də = dəy (asseverative particle preceding imperatives or implied imperatives)

لي گه ران

le gerán (gere-) 'to leave s.o. alone'

24

ئي

ʔé 'o.k., all right'

ئار زانه دهم

ʔaw zane dǝm (ze-) 'water flows to the mouth; approx., to drool'

25

جاري جاران

jar-i jarán 'former times, days gone by'

خوتان ئاسايي

xotan ʔasaí 'in a manner similar to yours; just like you'

تهنگ هه لچنين به

təŋ bə...həl čǝnin (čn-) 'to molest; to corner s.o.'

هه رچوني بوو

hérčonebu 'be that as it may; at any rate'

توانج	twánj 'intimation, hint'
پیش که وتن	peškəwtĩn 'preceding, going ahead, walking in front' (n.)
سه ر سوچ	sərsuč 'corner, angle'
	سه ر سوچی کولان "a turn in the lane; street corner"
	سه ر سوچی کولان گیرتن له legĩrtĩn "standing in wait at a turn in the lane"
گه رانه وه	geřanəwé 'going back and forth' (n.)
زه رده خه نه	zərdəxənə 'smile; smiling' (n.)
وه ستایانه	wəstayanə 'like a master, masterfully'
هینانه قسه کردن	henáne qĩsə kĩrdĩn (hen-) 'to engage s.o. in conversation'
26 وه لاهی	wéllahi 'by God! indeed!'
روح	řóh 'spirit; soul'
سه سخت	séxt 'difficult, hard; inaccessible'
هاتنه د، ره وه	hatnə dére (ye-) 'to come out'
	روح له جیگه یه کسی سه ختایه ونایه تـــــــه د، ری "The soul is in an inaccessible place and so never emerges." This expression is used when speaking of an excessive upheaval of emotion or feeling, such as joy, anger, pain, etc.
سات	sát 'time'
	ته وساتنه "at that time"
دل	dĩl 'heart'
وه ستان	wəstán (wəst-) 'to stop, desist'
	ته بو من هه ر ته و ساتنه دلم بوه ستایه "My heart should have stopped beating then" (from delight in speaking to her)

سه رتان نه يه شينم

sərtan néyěšenin 'lest I give you a headache' = 'to make a long story short.'

"all she said was..."
qese kesh her e wende byro ke woti...

"there won't be anyone home."
ke san le male w nabit

توانين

twanin (twan-) (foll. by subjunct.) 'to be able to..., can'

سر دان

sər dān 'to visit, pay a visit'

له دم

lə dém...da 'immediately behind'

دەرگا

dərgá 'door'

ريگه

řegé 'way, road'; here: 'opportunity, time for'

"We'll have an opportunity to talk a bit."
rikeye ye k doro qese man e bit

28

"how nice!"
be xora xoshe

29

که و ابو

kəwábu 'thus, so'

واز هينان

waz henán (hen-) 'to give up, quit'

هه تاكو

hetáku 'until'

ئاواتي دل

ʔawat-i díl 'heart's desire'

گه يشتن

bə geyštín (gə-) 'to arrive at, reach; to obtain'

که و ته

kəwtնè 'to start' (doing s.th.)

نه گه ت

nəgbét 'unfortunate'

"unlucky us!"
ne ghe t

روژگار

řožgár 'all day long' (as opp. to night)

خوله هاتن

xulə-y yet (dial. variant: det) 'to walk about from one place to another'

مايه

mayé 'capital'

پياز فروش

pyazfíróš 'onion seller'

		به م روز گاره ۰۰۰ پياز فروش	"we walk about all day long to no avail"
30	به سه		bése 'enough! that's enough!'
	ويران بوون		weran bún 'to be destroyed, ruined'
	مالټان ويران بى		máltan werànbé "may your house(s) be destroyed!" approx., "darn you!"
	بو		bó? 'why?'
	خوپه رست		xoperíst 'selfish'
		بو ئه وه نده خوپه رستن	"why are you so selfish?"
	كورتى		kurtí 'shortness'
	برينه وه		bĩřinewé (bĩř-) 'to cut off, cut away'
		له كورتى بى برمه وه	"to cut it short"
	ریش		říš 'beard'
	تاشين		taśín (taś-) 'to shave'
		ریش تاشرا	"I had a shave"
	هه رچه ند		hérčənd 'although, even though'
	به يانى		bəyaní 'in the morning'
31	له ۰۰۰ هاتن		lə...hatín (ye-; de-) 'to become s.o.; to benefit s.o.'
		به راستى هه ر له خوت دى	"to tell the truth such things can only be becoming to you."
32	جل		jíl 'clothes'
	نوى		nwé 'new'
	له به ر كردن		ləbər kirdín 'to wear, put on'
	سر		sér 'head; hair'
	دا هينان		da henán (hen-) 'to comb'
	بون		bón 'perfume, scent'
	بون و به رامه		bonubəramé 'perfume, scent'

بون له خو دان	bon læ xoy dán	'to wear, put on perfume'
که وته ری	kəwtne řé	'to set off, start out'
به ر	bér	'before, in front of'
ده ست نان به	dəst bæ...da nan (ne-)	'to press' (with the finger or hand)
زه نگ	zén	'bell'
له ش	lěš	'body'
کلبه	kǐlpé	'blaze, flame'
ئاگر	ʔagír	'fire'
هاته جوش	hatne jóš	'to be ablaze; to be dancing' (with excitement)
هه ل دان	həl dán	'to interrupt'
34 هیشتن	heštín (yəl-)	(foll. by subjunct.) 'to permit, allow, let s.o. to'
له سه ر . . . رویشتن	ləser...řoyštín (řo-)	'to go on with... (a subject, act, etc.), continue with...'
35 ووس بوون	wis bún	'to be silent'
فرته فرته	firtəfirt	'fluttering'
له پهر	lə pír	'suddenly'
مانگی چواره	maŋ-i čwardé	'the full moon' (the symbol of perfect beauty)
دیز	dírz	'crack'
ده روازه	dərwazé	'portal, large door'
ده ر که وتن	dər kəwtín	'to appear'
ئه م دیو	ʔémdiw	'this side; this way'
دالان	dalán	'vestibule'
دالانی سه ر ده رگاکه	dalan-i ser dergaké	'the vestibule behind the door in the interior part of the house'

تی په رین	lə...te peřín (peř-) 'to pass through'
حه وشه	hewšé 'courtyard' (of a house, completely enclosed)
دا خستن	da xístín (xə-) 'to close; to lock'
گیرانه وه	geranewé (ger-) 'to tell, relate'
	چیتان بوبگیرمه وه "What a thing to tell you!"
36 مل	míl 'neck'
شکاندن	šikandín (šken-) 'to break'
به ملی شکاومان	be míl-i šikáwman (an idiom used to indicate disgust with oneself or another person for doing s.th. one disapproves of)
حه یف	héyf 'wrong, injustice, harm'
خوشی	xoší 'happiness'
	حه یف نیه ئیمه له خوشی دا بین "there is no harm in our being happy!"
37	ئه وه ئه لی چی "What are you talking about!"
خراب	xíráp 'bad'
خراب تی که یشتوی	xíráp te geyštuy 'you don't understand!'
شق	šéq 'kick, kicking'
ته راتین پی کردن	teraten pe kirdín 'to toss back and forth in; to bandy through, to beat s.o. up'
	به شق ته راتینی حه وشه که یان پی کـردم "They tossed me all over the courtyard as they kicked me from all directions"
38	شوخى "the beautiful girl"
له سر هه ل دان	lə ser... həl dán 'to come to s.o.'s help; to help s.o. against'

39	راست ئەكات	řast ʔekat 'he is right'
	قسه ی خیر	qĩsə-i xér 'a favorable word, a good word (on behalf of s.o.)'
		"She should have put in a word in your behalf."
	کفر	kĩfĩr 'blasphemy'
	خو کفر نه ئەبو	xo kĩaĩr nəʔəbu 'it wouldn't have been a sin'
40	کورە	kúřə (vocative) 'you, fellow!'
	هیچ نه بوایه	hĩč nəbwayə 'at least'
	توخوا	tuxwá (earnest entreaty) 'I say! I beg of you!'
41	نه خیر	néxer 'no, not at all'
	بیز هاتن	bez hatĩn (yə-) (foll. by subjunct.) 'to demean o.s. to, condescend to'
	لی هەل دان	...lə...həl dán 'to defend s.o. against'
	گالتە پی کردن	galte pe kĩaĩn 'to sneer, mock at'
	پال دانه وه به	pal danəwé 'to recline, lean against'
	دیوار	diwár 'wall'
	سەیر کردن	səyr kĩaĩn 'to watch, look at'
43	سەتل	sətĩl 'bucket'
	خوله میش	xoləméš 'ash, ashes'
	خوله میشیاو	xoləmešáw 'a mixture of ashes and water'
	کردن به	kĩaĩn bə...da 'to throw s.th. at s.o.'
	تەوقی سەر	təwq-i sér 'top of the head'
	دەرە وه	dérəwə 'outside'
		دەرگای دەرە وه "the outside door"
	بو کردنە وه	bo kĩaĩnəwé 'to open (a door, etc.) for s.o.'

	به يك شوق	"with one kick"
فري دان	fīre dāne (də-)	'to throw s.o. into'
44 هاورى	hawřé	'friend, companion'
له تاسه وه چوونه وه له	le tāsəwə čunəwé le...da (č-)	'to swoon, faint from...'
ده ست ويى	dəstupé	'hands and feet; limbs'
	بيـر رايه	"if they had been cut off"
به خو زانين	bə xoy zanín (zan-)	'to feel, know that something has happened to o.s.'
له به ر خويه وه	ləbər xóyəwə	'within or to one's self'
ناوچه وان	nawčəwán	'forehead'
گرژ	gīrž	'sullen; morose (face)'
تال	tál	'bitter'
پر لـ	pīř le...əwə	'full of'
داخ	dáx	'sorrow, grief'
ده ستى خوش بخت	dəsti xóšbe	'blessed be his hand; God bless him!'
گيران	geřán (geř-)	'to take s.o. around'
	و...و كولان به كولانى شار بيان گيرايتايه	"and (I wish) they had ridden you through every street in town," a fitting humiliation for the likes of you.
روو كردنه	řu kīrdné	'to face, turn to s.o.'
	خو گویت لی بوو	"well, now, did you hear it all?"
پيوست به ... کردن	pewīst bə... kīrdín	'to be a need for... to (do s.th.)'
هاته وه	hatnəwé (yə-)	'to come back, return'

- ١
٢ راوه ژیشک زوړ خوشه ، " نه وزاد " بوبوبه بنیشته خوشه ی ژیردانی
" نه سرین " خوشکی نه یئ ویرا بیزوږته وه خیرا پی ټه ووت : شه رتبڼ ټه بی
٣ راوه ژیشکیکت پی بکه م ! ٠ نه سرینیش نه یئ زانی راوه ژیشک چی یه ! ٠ جاری
٤ وا هه بولی ټه ترسا ، جاری واش هه بو واقعی ووررئ ما ! ٠٠ هه تا هاته سه رټه وه له
باوکی بپرسی ټه م راوه ژیشکه که هه مو جار نه وزادی برای گرتویه به ده مه وه
چی یه ؟ ٠٠

- ٥ شه وږکی وه کوئیمشه وټه وا نه سرین و نه وزادی برای و باوک و دایکی
٦ پیکه وه هه موله ژووره وه دانیشتون ٠ تازه تارچک ده رچوبو دایکیان بو سړر
کردبونه وه و بو دانا بون تیریان لی خوارد بو درنگه ی وورگیان ټه هات به گیزه ی
٧ سه ماوه ره که ش له که ل نه وزادا سه مایان ټه کرد ! ٠٠ گوتوپر راوه ژیشکه که ی
که وټه وه بیر ، خله خل هه ران کرد بولا ی باوکی ، ده ستی کرده ملن و ووتی :
٨ تو خوا بابه کیان ! ٠ نه وزادی برام هه مو جار پیم ټه لی : شه رتبڼ ټه بی
٩ راوه ژیشکیکت پی بکه م ! ٠ راوه ژیشک چی یه ؟ ٠٠

- ١٠ باوکیش ده ستی کرد به پیکه نین و ووتی : روله شتیکی وان یه نه وزاد
١١ با هه ربو خوی قسه بکا ٠ نه سرین ټه وه نده ی تر شیرینی پیا چو ، ټه م لا وټه ولای
١٢ باوکی ماچ ټه کرد ولی ټه پار رایه وه که بو بگیریته وه ٠ دایکی نه سرینیش رووی تی
١٣ کرد و ووتی : تو خوا پیا وه که ! دل کچه که م مه شکینه بو بگیریته وه بائیمه ش گویمان
لی بی ٠

- ١٤ ټینجا باوکی زه رده خه نه یه کی کرد و پی ووت دانیشه تا بو تان بگیریته وه ٠
١٥ نه سرین دانیش و نه وزادیش چووه ته نیشته وه ، باوکیان ده ستی کرد به گیرانه وه ی
و ووتی : —

- ۱۶ " ئە حە ي کررنوو ، ره شه ي خه جه لا و ، مه جوّلى خامه و عارفى ئاللى "
- ۱۷ ده وره ي " ئە حە ي جاو " ئە ده ن به قسه کردن و شت گيرانه وه . ئە حە ش
ئە لى : ليم گه رين بچن به رى خوتانه وه برسيمه ، ئيمرو حە لوايه کم داوه به وه ستا
- ۱۸ گورووتى دار تاش به په نجا پوول . " ئە مين چشتير " دابه سته يه کى قە لى وه
سه ربريوه ، ئە چم بايى په نجا پووله که گوشتى لى ئە کررم و ئە يبه م بو " فه رجى
توفيقى که بابچى " بوم بکا به که باب تيرى لى ئە خوم جا ئە و وه خته ديمه وه قسه م
بو بگيرنه وه ! .

- ۱۹ خيرا عارفى ئاللى ئە لى : ئاى [مامه حە د] ! . وه ره ئە مانه هيچيان
و ورگى تو پرر ناکه نه وه ، ئە وا گرده که ي "زيرينوک" له و ديوه وه به پى فيل ژيشكى
لى که وتوه ، ئە چين راوه ژيشكى باشى لى ئە که ين ، گوشتى ژيشكىش قە لى وه به تامه
شلپه ي دى لى له رونا ئە يهينينه وه و ئە يبرژينين ئە وه نده بخو هه تال له لووت ديتە وه .
- ۲۰
- ۲۱ بينه په نجا پووله که با هه رله ئيستاوه له لاي "يوسب" بوى بده ين به دار بو
برژانده که ي ! .

- ۲۲ مامه حە د توژى رائه مينى وله پاشا ئە لى باشه ، هائه وه په نجا پووله که و
- ۲۳ با بچم حە لواکانم دابنيم . خوئ ئە گه يه نيته به رچاخانه که ي [ده رويش شه ريفى
چايچى] له وى حە لواکه ي فررى ئە داو خيرا ئە گه ريته وه .

- ۲۴ — نه سرين توژىكى تر خوئ له باوکی نزيك ئە خاته وه و ئە لى : ئى ! به خوا
- ۲۵ بابه گيان خوشه ، ده ي بومان ته واوکه ! — باو کيش ئە لى :

- ۲۶ ئە م کومه لى ئاجيل و ماجيله ئە حە هه لئه گرن و ته نه که يه ک لى به ر
دووکانه که ي حاجى سالى شوشه فروشا دانرا بو ئە که ن به ته نه که داو
لى ئە ده ن روو و گردى سه يوان ، توژ لى و ناوه دا به ده مه ته قى و

- ۲۷ شه رره قسه لسه که لّ خه لکا راءه بویرن . هه رکه س چاوی پیاڼ ته که وی سه رسام
ته مینن که ته م ده سته یه چون وایه کیان گرتووه ؟ ! . . .
- ۲۸ بانگی شیوان دادیت ئینجا له ویوه ته چن به رووی زیرینو کدا ' تـ
ته که نه ته وی بانگی خه وتنانیش ته بن و دنیا تاریک دایی .
- ۲۹ ته حه ش جار جار روپان تی ته کاو ته لّی : . . . . . ! کسه ی "راو"
۳۰ وا ته بن ؟ به م شه وه چون راو ته کری ! . مه جولیښ ته لّی : بی قه زابی [مامه حمه د] !
۳۱ تو " شه واره " ت نه کرد وه ؟ ته لّی به لّی وه الله کردووه . ته لّی : ده ی راوه
۳۲ ژیشکیتس وه کوشه واره به شه و ته کریت . ته لّی ئا ، ده ی باشه با برروپن .
- ۳۳ ته چن تا ته که نه سه رگرده که . له وی ته حه ی کررنو ته لّیت : ئینجا
۳۴ ته بن سه ر راوو بن راوی بو دامه زیرین . ته حه ی جاو ته که ن به دیاری سه ر
۳۵ راوو پی ته لّین : " مامه حمه د " ! . تو پیری ناتوانی هه رراکه یت سه ر راوه که بگره
ده ست ، بو خوت لیږه دانیشه " ته نه که " که له به ر ده م خوتا دانسی .
۳۶ به ردیکیشی ته ده ن به ده سته وه ته لّین ده ست بکه به " ته نه که " کوتان و
ته قه ته ق ، ئیمه ش ته چین بن راوه که ته گرین .
- ۳۷ ته ویش ته لّی : . . . . . ! . ته م ته قه ته قه چی تیدایه ؟ . ته لّین :
۳۸ ئای [مامه حمه د] چون وا ته لّیت ؟ . که تو لیږه ده ست کرد به ته قه ته ق
ژیشکه کان هه مو هه ریه که له بنه ده وه نیکا بو خوپان ده ره په ررن ، ئیمه ش وورده
وورده ته یانگرین و سه ریان ته برین هه تا کولیکی باشیان لّی
دائه گرین و ته وه خته دینه وه بولا ی تو پیکه وه هه مومان
۳۹ ته چینه وه بو ناوشار . به لام توو ، تا ئیمه نه ینه وه نابن بیزویت وه
ناشبی لـ [ته نه که] کوتان بکه ویت ! . .

٤٠   ٺٺ لئى باشه بررون به لام ٺٺه گه رزور نه گرن خراييتان پئى
ٺٺ كه م! ٠ ٺٺه لئى باشه ٠

* * *

٤١   [مامه حمه د] بوځوى ده ست ٺٺه كا به [ته نه كه] كوتان و ٺٺه مانيش
به ناوى بن راوه وه له گرده كه دينه خواره وه هه تا له [مامه حمه د] وون ٺٺه بن
٤٢   پئى پيا دئىن روو و ناوشار! ٺٺه وا [مامه حمه د] يش هه رله وئى بوځوى ته قهه
دى و ته نه كه ٺٺه كوتئى!! ٠٠

٤٣   كه ٺٺه نه وه ناوشار ده مه ده مى خه و تنانه ٠ عارفى ٺٺالى خوئى
٤٤   ٺٺه گه يه نيته چاخانه كه دى ده روپش شه ريف پئى ٺٺه لئى: [مام شه ريف]! ٠ مامه
حمه د ٺٺه لئى وام له به رقاپيه كه دى مزگه وئى سه دى سه نا ناتوانم بييم، حه لواكانم
٤٥   بو بنيريته وه ٠ "مام شه ريف" يش ٺٺه لئى: ٺٺه وا له وئى يه بوئى به ره ٠ عارف ٺٺه كا
٤٦   به حه لوا داو ٺٺه يهينئى ٠ له سه سه كوه كه دى به رمالئى [حه مه عه نيه ر] هه ر
چواريان چوئى لئى دائه ده ن هه موى ٺٺه خون و ته به قه كه دى فررى ٺٺه ده ن! ٠
٤٧   [مامه حمه د] يش وا له ولا وه هه ر "ته نه كه" ٺٺه كوتئى! ٠

٤٨   كوتو پرر له ويدا جاندرمه يه كيان لئى راست ٺٺه بيته وه، تيان ٺٺه خوررى
٤٩   كورره به م دره ننگ وه خته ليړه دا چى ٺٺه كه ن؟ ٠٠ عارف ده ست ٺٺه با په نجا
پووله كه — كه له مامه حمه دى وه رگرتبو — ٺٺه يخاته مستى و ٺٺه ويش له كوول
ٺٺه بيته وه! ٠

٥٠   ٺٺه مان ليړه دا بلاوه دى لئى ٺٺه كه ن وهه ريه كه ٺٺه چيته وه
بو مالئى خويان به شينه يى قاچى لئى رائه كيشن و ٺٺه نون ٠

۵۱ — نه سرين قسه ڪاني ئيجگار پڻ خوش ٿي پئي ' له خوشيانا خوي هه ٿئي ڪو-
 ۵۲ ٿوڻي و خوي ٿي نوسيني به باوڪيه وه ٿي ٿي : ٿي ! . بابيه گيان ' ٿي مان له م لا وه
 نوستن ٿي ٿي ٿي جاو ' چي به سه رها ت ؟ . — باوڪيشي ٿي ٿي :

۵۳ له ولا وه [مامه حمه د] هه رخه ريڪه ته نه ڪه ٿي ڪوتي و ته ٿو هـ ٿوري
 دانا وه و جار جار له به رخوشيه وه ٿي ٿي : " چاڪي بڪوته ٿي ٿي مردوت مري ' گوشتي
 ٿيشڪه ' خور رايي ني يه ! ! . "

۵۴ ٿي ڪوتي ' ٿي ڪوتي هه تا د وو به شي شه و ٿي رروا و سه ير ٿي ٿي ٿي ٿي
 ۵۵ ديارنين . گوئي ناداتي هه ر ٿي ڪوتي هه تا واي ٿي ٿي شل ٿي ٿي و وه تـ وه
 ۵۶ ڪوتي پي ٿي ٿي وه ستي سار ٿي بيته وه ! . جار جار راء ٿي ٿي و ده ست
 ۵۷ ٿي ڪاته وه به ٿي دان . . وه رس ٿي ٿي و هيچ ده نگ و سه نڱيڪيش لـ هيچ
 ۵۸ لايه ڪه وه ني يه . ٿي وا وورد و وورد ه شه به قيشي دا ' به جاري لـ هيلايه
 ۵۹ په لو پوي پچرا . هه ٿي ستي شه ٿي له ته نه ڪه ڪه هه ٿي دا وروه و ناوشار بـ وي
 ۶۰ ٿي ڪشي ! . به م لاوبه ولا شا هه ر لاي بو ٿي ڪاته وه به لکو ' يه ڪي لـ
 ها وريڪاني به رچاو ڪه وي ' ها وريش وان له شيرين خوا ! ! .

۶۱ دوش دوش بوي ديته وه تا ٿي گاته وه مزگه وتي [سه ي ٿي سه ز] لـ وي
 هيڙي ٿي ٿي پچري و ٿي ٿي ٿي ٿي ده ست ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ٿي ! .
 ۶۲ له داخانا ڪه ف ٿي ٿي ريني و ڪفري دوانزه امام ٿي ٿي ٿي هلي گه رره ڪ ٿي ڪو ٿي بنه وه
 ده وره ي ٿي ده ن : ها ' [مامه حمه د] ! . خير بي ٿي وه چيته ؟ .

۶۳ — وازم ٿي بينن . . . . . ئيمشه و ٿي سه گ جسنانه بردميان بـ و
 راوه ٿيشڪ ' له ئيوآره وه تا ئيسته [ته نه ڪه] ٿي ڪوتم په لو پوم ٿي بررا و لـ
 برسانا مردم ! .

- ٦٤   که ئە لّی : راوه ژیشک ، قا ، قاخه لکه که ده ست ئە که ن به پی که نین و
- ٦٥   گالته پی کردن پی . [مامه حمه د] ئە وه نده ی تر شیت ئە بی ، جنیو ئە داوه کـو
- ٦٦   گە لای دار . به لام کئی گوی ئە داته جنیوی ! . .
- ٦٧   به ره که ت دا " پیره میرد . " په یدا ئە بی و دوو کولیره و دووئیستگان چای
- ٦٨   بو ئە کرری و ئە یخوا ، ئاهیکی پیا دیته وه . له پاشا لی ئە پرسى : مامه حمه د
- ٦٩   ته به قه حه لواکه ت کوا ؟ . ئە لّی : وا له چاخانه که ی ده رویش شه ریف .
- ئە مه ئە لّیت وه ئە ستی ئە چی بو لای ده رویش شه ریف ! . .
- ٧٠   وورد ، وورد ، به ری ئە که وی . وهخت دره نگه چیشته نگاوه . له ولا وه
- ره شه و مه جوّل و ئە وان له پاش ئە وه که نان و چای خوڤان له مالی خوڤان ئە خون و
- تیرخه ویش بوون یکه ، یکه رووئه که ن بو چاخانه که ی ده رویش شه ریف بو بینینی
- کاره ساتی ئە حه ی جاوبه [ده رویش شه ریف] ! .
- ٧١   له ده وروبه ری دوکانه که خوڤان دائه گرن و ئە بینن وا ئە حه ی جاو
- به شه له شه ل هات وله به رقایی چاخانه که وه ستاوبانگی کرد : ده رویش ! .
- ٧٢   ته به قه حه لواکه م کـوا ؟ . بعد ، ری ! .
- ٧٣   ده رویشی به سه زمان واقعی ووررئه مینی ، ئە لی : حه لّوای چی "مامه حمه د" ؟
- ئە ی شه وی عارفی ئالّیت بو نه نارد بوم ناردیه وه ! . .
- ٧٤   — کورره بینه ته به قه حه لّوا که م دایکی توو عارفی ئالّیشت وا لـی
- ئە که م ! . ئە وا عارف و ئە وانیش خوڤان دا گـرتوه له به ری که نین
- هیزیان لـی برراوه .

- ۷۵   ئە حە ي کرر نوو له سووچیکە وە خو ی کوتایە چاخانە کە و " سە ی عە و لای
 حاجی سە ی حە سە ن " وەهە ندیک ی تر دانیشتبون لە مە سە لە کە ی تی گە یانندن !
- ۷۶   کـسـی مـا لە بە ر پـی کە نـین بـتوانـی خو ی بـگـری .
- ۷۷   [سە ی عە و لای] چو وە بن دە ست ئە حە ی جاو وە پـی ووت : " مامە حمە د !"
 ئە گە ر ئە و تە بە قە حە لوائە لە و دە رویش شە ریفە نە سینیتە وە بە [مە رقە د ی
 کاکە حمە د] شارە دە رت ئە کە م . خو ی خوارد و پە تی و کە چی ئیستە ئە لـسـی
 بۆم نارد و پتە وە ! .
- ۷۹   چو وە لای [دە رویش شە ریف] یشە وە ووتی : تو عە یب ناکە ی ؟ بە لای
 خو تە وە دە رویشیت و نو پـژو روژوو ئە گری ' کە س نە ما تە ماعی تی کە ی ئە حە ی باری
 قورر بە سە ر نە بی ! ! .
- ۸۰   جا ، وە رە سە یری ئە م بە زمە کە ! . [مام شە ریف] وە کوفیشە کە شیتە
 ۸۱   چو بە عاسمانا . لە گە ل ئە حە ی جاو دە ستیان دایە یە خە ی یە ک و بە جنیودان و
 ۸۲   بە سە رو گویلا کی یە ک کوتان بە ر بونە یە ک ! . هە مو شاری سولە یمانیان رژابە سە را ،
 ئە و روژە لە بە ر بە زمی ئە مانە کە س کارو کاسپی بو نە کـرا .
- ۸۳   جار جاریش " مامە حمە د " بە " دە رویش شە ریف " ی ئە ووت کوررە . . . .
 ۸۴   حە لوائە ت خوارد وە ، تە بە قە کە م بو نادە یتە وە ؟ ! . جاو وە رە دە رویش
 شە ریف ئیمان لـە کە للە تا بـمـینـیت ! ! .
- ۸۵   لە پاش ئە وە کە تیریان لە سە رو گویلا کی یە ک هە لدا هە ر یە کە لـە
 لایە کـە وە وە کـو تە ر راح لـی کە و تـن ' بە لām " مامە حمە د " .
 هیلا کتر و چونکـە شە ویش نە نوستبو ! .

۸۶ ئینجا خەلکە که لە بەین خویانا هەریه که د پانزه پوولیان کوکرد و و
 یکیک چو د وو هوڤه هەلواو ته به قیکی تری کیری و هیئای دای به "مامه حمه د" و ووتی:
 ها "مامه حمه د" ئە وە هەلواو ته به قە که ت .

۸۷ "مامه حمه د" پشوویه کی پیا هاته وە و به تاییه تی که ته ماشای کرد لـ

۸۸ هیئە که ی خوی گە لی زورتره ووتی : نه جیبینه ! . له هە وە له وە تا ئە م هـ مو

۸۹ تیه لدا نه شم نه خوارد بو بوتان بهینا مایه باشتتر نه بو ؟ ! . ته به قە هەلواو
 خسته سه سه ریولی دا روشت و له ولا شه وە خەلکە که بلأوه یان لی کرد .

* * *

۹۰ باوکی نه سرین که له هە موقسه کانی بوە وە ووتی : رۆلە نـ سرین !

۹۱ ئە مە بو " راوه ژیشک " . ئیتر نه سرین له به رپی که نین ئارامی لی بررابو ، له پاش
 ئە وە فیر بو بو نه وزادی برای نه یئە ویرا بیزوێته وە خیرا هە لیئە کوتایه سـ ری
 ئە یووت : " شه رتبی ئە بی راوه ژیشکیکت پی بکه م ! . "

۹۲ منیش ئە لیم ئیمەر روژ له هە مولایه راوه ژیشکه ، هە ندیک له ژیر نوینه که ی
 خویانا به ئاسوودە یی قاچیان را کیشاوه و " ته نه که " یه کیان داوه به ده ست
 هە ندیکی تره وە ، ئە و ته نه که ی بوش ئە کوتی و ئە وانیش پی پی ئە که نن ! ! .

لـ " هە میشه به هـار "

(به غدا ، ۱۹۶۰) ، لاپه ره ۷۲ وە ر گیراوه .

- 1   راو   řáw 'hunt, hunting' (n.)
               ژیشک   žišík 'hedge hog'
               راوه ژیشک   řawožišík 'hedgehog-hunting; the hedgehog hunt'
- 2   نه وزاد   newzád 'Nawzad' (masc. name)
               بون به   bún be 'to become'
               بنیشت   binešt 'chewing gum'
               ژیر   žer 'under'
               دان   dán 'tooth'
               نه سرین   nesrín 'Nasrin' (fem. name)
                             "بویوبه... نه سرین" [this sentence]
                             "had come to be like a delicious piece of gum for Nasrin to chew on" i.e., she would constantly repeat the above sentence.
               ویران   werán (wer-) (foll. by subjunct.) 'to have the courage, dare to do s.th.'
               بزونه وه   bīzunəwé (bzu-) 'to move, make a move'
               شه رتبی   šérdbe [šértbet] formula: "I promise..."
                             "ئه بی راوه ژیشکیکت پی بکـم" I must send you on a hedgehog hunt."
               جاری وا هه بو...   jár-i wa hébu...járish wa hébu 'sometimes...sometimes; now...then...'
               جاریش وا هه بو
               واق وورر مان   waq wíř mán (men-) 'to be greatly bewildered'
- 3   هاته سه ر ئه وه   hatne sér ʔəwé (ye-) (foll. by subjunct.) 'to come to the point that'
                             هه مر جار "always"
               گرتن به ده مه وه   girtín be deməwə (gr-) 'to repeat constantly, keep talking about'

5	شە ویکسی	"one evening"
	ئەوا	ʔewá 'there; there was'
6	تازە	tazé 'newly; recently'
	قارچك	qarčĭk 'mushrooms'
	دەر چۆن	der čún (č-) 'to come out, appear'
	سورور كۆردنەو	sur kĭrdnəwé 'to fry'
	دا نان	da nán (ne-) 'to place s.th. down; to serve' (food)
	تیر خواردن لە	ter lə...xwardĭn (xo-) 'to eat one's fill of...'
	دەرنگە	dĭrĭngé 'sound produced by pounding on s.th. full or solid'
	دورگ	wĭrg 'stomach; belly'
	گیزە	gizé 'simmering (noise)' (onom.)
	سە ماوەر	səməwér 'samovar'
	سە ما كۆردن	səma kĭrdĭn 'to dance' (a group folk-dance)
7	كۆتەر پەر	kutupĭř 'suddenly, all at once'
	كەوتنە بیر	kəwtne bĭr 'to come to mind; to think of, remember'
	خلەخل	xĭləxĭl 'the staggering walk of a child; spinning'
	هەر را كۆردن = راكۆردن	herra kĭrdĭn 'to run'
	دەست كۆردنە مل	dəst kĭrdnə mĭl 'to embrace'
	تەرخوا	tuxwá 'please! I beg of you!'
	بابە	bábe (vocative) 'daddy!'
	گیان	gyán 'spirit, soul'; in direct address: 'dear!'
	دەست كۆردن بە 10	dəst kĭrdĭn bə 'to start' (doing s.th.)

پیکه نین	pekenín 'laughing' (n.)
روله	řólə (vocative) 'my child!'
	شتیکی وا نی یه "there is no such thing"
	"Let Nawzad say whatever he wants."
11 نه وه نده ی تر	ʔəwəndə-itír 'that much more, all the more'
شیرینی چون به	širin-i bə...da čun (č-) 'to be fascinated by...'
	"this side and that side" i.e., on both cheeks.
ماچ کردن	mač kīrdín 'to kiss'
پاررانه وه له	lə...pařanəwé kə (paře-) (foll by subjunct.) 'to entreat, beg...to do s.th.'
گیررانه وه	geřanəwé (geř-) 'to relate, tell' (a story)
12 روو تی کردن	řu te kīrdín 'to turn around, turn and look at'
پیاوه که	pyáwəke (vocative) 'my husband!'
13 دل شکاندن	dıl šikandín (šken-) 'to rebuff; to disappoint s.o.'
گوی لی بوون	gwe lə...bún 'to listen to...'
14 زه رده خه نه کردن	zərdəxənə kīrdín 'to smile'
15 ته نیشته	təníšt 'side; beside'
16 نه حه ی کررنوو	ʔəhə-i kīrnú 'Ahmed Kirnu'
	diminutive for احمد 'Ahmed'
ره شه ی خه جه لاو	řəšə-i xəjəlaw 'Rasha Khajalaw'
مه جولی خامه	məjəl-i xamé 'Majol Khama'
طرفی ئالی	ʔarf-i ʔalé 'Arif'Ale'
ده وره دان	dəwre dán 'to encircle, surround'

تهه ی جاو	ʔehə-i jáw 'Ahmed Jaw' a simple-minded candy vendor in Sul., a popular butt of jokes.
17 لی گه ران	lə...gəřán (gəře-) 'to leave s.o. alone' "go your own way" به ری خوتانه وه "I'm hungry." برسیمه
هه لوا	həlwá 'halwa' (local candies made of manna and sugar)
وه ستا	westá 'master' (in a profession or trade)
وه ستا گوروون	westa gurún 'Wasta Gurun'
دار تاش	dartáš 'carpenter'
به	bé 'for the price of, for'
پروول	púl (unit of currency, similar to a penny) approx.: 'fils; penny, cent'
18 ته مین چتیر	ʔemin čitír 'Amin Chiteer' (a well-known butcher in Sul.)
دابه سته	dabesté 'fattened lamb'
قه له و	qeléw 'fat'
سه ر بررین	ser bǝřín (bǝ-) 'to kill, slaughter'
بایی	baí 'the worth of, for (the price of)' "50 cents worth of..." با ی په نجلا پروول
گوشه	góšt 'meat'
بردن	bǝrdín (bə-) 'to take'
که بابچی	kəbabčí 'kabob maker'
فه رجی توفیقی که بابچی	fəreǝj-i tofiq-i kəbabčí 'Faraj Tofiq the kabob maker'
کردن به	kǝrdín bə... 'to make s.th. into..., make...out of s.th.'
جا	já 'then'

		دیمه وه dial. var. Sul. یه مه وه "I come back"
19	ئای	ʔáy 'O! hey!'
	مامه	máme (vocative of mám) 'uncle!' (title of respect prefixed to name of men older than the speaker)
	حمه د	hmed, hmœĩ 'Ahmed'
20	پیر کردن	pĩř kĩrdĩn 'to fill'
	زیرینوک	zeřinók 'Zerinok' (a place very near Sul.)
	دیو	díw 'side'
		له و دیو وه "on the other side"
	به پی فیل	be pey fíl 'a great deal'
	که وتن (له)	le...kewtĩn 'to be found in'
	به تام	be tám 'delicious'
	شله	šĩlpé 'splash'
	شله هاتن له	šĩlpe hatĩn le...da (ye-; dial. var.: de-) 'to be splashing full of...'
	رون	řón 'lard'
		شلپه ی دی له رونا : The Kurds favor very rich foods.
	برژاندن	bĩřžandĩn (bĩřžen-) 'to grill'
	ئه وه نده	ʔewendé 'so much'
	لوت	lút 'nose'
	هاتنه وه	le...hatnewé 'to come out of'
21	یوسب	yosĩb 'Yusib'
	دار	dár 'fire-wood'
22	رامان	řa mán (men-) 'to pause'
	له پاشا	le páša 'afterwards, then'

ها	há (voc. particle) 'there! there you are!'
23 گه ياندن	gəyandín (gəyen-) 'to take, bring to' خوى ته گه په نيته بهر چاخانه كه "he betook himself to the front of the tea-shop"
چاخانه = چايخانه	čaxané = čayxané 'teashop'
ده روپش شه ريفي چايچى	derwiš šeríf-i čayčí 'Derwish Sharif the teashop-keeper'
فرى دان	fīre dán 'to throw away'; here: 'to leave'
24 نزيك خسته وه	lə...nīzik xīstīnewə (xə-) 'to move s.th. closer to...'
ئى	ʔé 'yes! go on!'
به خوا	bə xwá 'by God! indeed!'
25 ده ي	déy (asseverative particle, used with imperatives)
ته واو كردن	təwaw kīrdín 'to complete, finish s.th.'
26 كومه ل	komél 'group'
ثاجيل و ماجيل	ʔajilumajíl 'devils, demons'
هه لگرتن	həl gīrtín (gr-) 'to carry'; here: 'to take away'
ته نه كه	teneké 'tin can' (usually an empty five-gallon gasoline can)
له بهر	lə bér...da 'before, in front of'
حاجى	hají 'pilgrim (who has made the pilgrimage to Mecca), <u>hajji</u> '
حاجى صالح	haji salīh 'Hajji Salih'
شوشه فروش	šušefīróš 'glassman, glazier'
	"Hajji Salih, the glazier" was a shopkeeper who sold nothing but glass, nails, etc. for win-

dows and door fittings

دا نان	da nán (ne-; pass. stem: nr-) 'to place, put'
کردن به	kirdín bæ...da 'to grab; to steal; to make off with'
لی دان	le dán řuwəw 'to repair to, take off for, head for'
سه یوان	səywán 'Saywan' (a hill very close to Sul.; it is the main cemetery of the city).
ناو	náw 'vicinity, place'
ده مه ته تی	dəməteqé 'chat, idle conversation'
شه رره قسه	šəřeqísé 'squabble, exchange of curses'
27 سه رسام مان	sərsam mán (men-) 'to be puzzled; to be greatly surprised (at how....: kə...čón...?)'
ده سته	dəsté 'group, set'
یه ک گرتن	yək girtín (gr-) 'to come together, get together'
بانگ	bán 'call to prayer'
28 بانگی شیوان	baŋ-i šewán 'the sunset call to prayer' (the fourth of the five prayers of the day, coming immediately after sunset)
دا هاتن	da hatín 'to come about, take place'
به روی...دا	bə řú-i...da 'in the direction of'
تا	tá 'by the time that...'
بانگی خه وتان	baŋ-i xəwtínán 'the evening call to prayer' (last prayer of the day, usually an hour and a half after sunset)
دنیا	dínyá 'the world'
تاریک دا هاتن	tarik da hatín 'to become dark, get dark'

29	جار جار	jar jár 'every now and then, from time to time'
	روو تی کردن	řu te kirdín 'to turn and look at s.o.'
		که ی "راو" وا ئه بی ؟ "who ever hunts like this?"
30	قهزا	qezá 'predestined accident'
	بی قهزا بی	bé qezàbi ! (formula for entreaty) 'please!'
	شهاره	šewaré 'night hunting'
31	وه الله	wəlláhi 'by God! indeed!'
32	ئا	ʔá 'oh! ah, yes!'
33	سەر	sér 'top, crest' (of hill)
	سەر راو	sərřáw 'the beginning point of the hunt'
	بن راو	bĩnřáw 'the end of the hunt'
	دا مه زانندن	da mēzrandín (mēzren-) 'to establish, set up'
34	دیار	dyár 'visible'; approx.: 'sign, mark'
35	پیر	pír 'old, aged'
	هه را کردن	herra kirdín 'to run'
	کرتن ده ست	girtíne dəst (gr-) 'to take; to take charge of'
	له به رده م...دا	lə bərdém...da 'in front of'
36	ده ست کردن به	dəst kirdín bə 'to start (doing s.th.)'
	کوتان	kutan (kut-) 'to beat, pound on; pounding, beating' (n.)
	ته ته ته ق	teqetéq 'beating, pounding' (n.); noise of pounding' (onom.)
37	چی تیدایه	čí tedaye 'what is it for?'
38	له بن	lə bĩn...da 'under'

	دوه ن	dəwén 'bush'
	دەر په ررین	der peřín (peř-) 'to flee, rush out'
	وورد، وورد	wĩrdé wĩrdè 'slowly, but by bit'
	گرتن	gĩrtín (gr-) 'to catch'
	کول	kól 'load'
	بر لای	bo lá-i... 'to where...is, to'
	ناو شار	naw šár 'into town; city, town'
39	تا	tá (with neg. subjunct.) 'until, before'
	تانهینه وه نابی بـرویت	"you mustn't leave before we get back"
	وه ناشی	"nor must you..."
	که وتن له	le...kəwtín 'to stop doing s.th.'
40		خراييتان پی ته کـم approx. "I'll take care of you!"
41	به ناوی	be naw-i...əwə 'in the name of; on the pretext of'
	هاته خواره وه	hatnə xwarəwə 'to come down, descend'
	وون بون له	le...wín bún 'to be lost from the sight of...'
		پی پیا دینن روه و ناوشار "They beat it back to town."
		ته قـه ی یه teqáy ye "he makes a lot of noise"
43	د مه	dəmé 'time, period'
	خه وتان	xəwtnán 'evening'
44	قاپی	qapí 'entrance'
	مرگه وت	mĩzgəwt 'mosque'
	سه ی	séy 'Sayyid' (title given to descendants of Muhammad through his daughter Fatima)

	حه سه ن	hesén 'Hassan'
	ناردنه وه	(bo) nardnewé (ner-) 'to send back (to)'
45	ئه وا	ʔewá 'there, in that place'
	کردن به	kirdín be...da 'to grab s.th.'
46	سه کو	sékú 'platform; mound'
	به ر	bér 'beside, by'
	حه مه ی عه نبر	heme-i ʔenbér 'Ahmed Anber'
	چه ك دان له	čək lə...da dán 'to kneel, squat down on...'
	ته به ق	təbéq 'tray'
	فری دان	fīře dán 'to throw away'
48	کوتوپر	kutupír 'all of a sudden'
	جاند رمه	jandirmé 'gendarme; policeman'
	"comes straight to them" لى راست ئه بيهته وه	
	تى خورران	te...xuřán (xur-) 'to call to...'
	کورره	kúřə (vocative) 'boys!'
	"at this late hour" به م دره ننگ وه خته	
49	وه ر گرتن	wər girtín (gr-) 'to take'
	خسته	xīstíné... 'to place s.th. in...'
	مست	míst 'palm'
	"this too is gotten rid of" ئه ويش له كول ئه بيهته وه	
50	بلاوه ی لى کردن	blawéi le kirdín 'to disperse, scatter' (intrans.)
	به شينه یی	be šeneí 'leisurely'
	قاچ	qáč 'leg'
	را کیشان	řa kešán (keš-) 'to extend, stretch s.th. out'

	نوستن	nustín (nu-) 'to sleep'
51	ئىجگار	ʔejgár 'completely; very much'
	پى خوش بون	pe xoš bún 'to like, be delighted by'
	هەل گولوفان	həl gulofán (gulofe-) 'to rub'
	نوساندن	nusandín bæ...əwə (nusen-) 'to move s.o. close to...'
52	بەسەر هاتن	bəsər hatín 'to befall, happen to s.o.'
53	خەرىك بون	xərik bún ... (fol. by indicative) 'to be busy' (doing s.th.)
	تەقوھورى دانەو	təqohoře danəwé 'to make a racket, a great deal of noise'
	مردوت مەرى	mīrdut mīré 'darn it!'
	خوررایى	xořaí 'free, gratis'
54		هەتا دوو بەشى شەو ئەررە "until the night is two-thirds over"
	ھاوورى	hawřé 'companion, friend'
	دیار	dyar 'visible, to be seen'
55	گوى ناداتی	gwe nádate 'he doesn't care, it doesn't bother him'
	واى لى یى	wáy le ye 'to such an extent that he'
	شل	šíl 'tired, weary'
		وہ تەوزە کۆتى پى ئەكەوى "he starts dozing off"
	سارد	sárd 'cold; numb'
	را چەنین	řa čenín (čən-) 'to wake up with a start'
	لى دان	ledán 'striking, beating' (n.)
57	وہ رس بون	wərs bún 'to get bored'
		هیچ دەنگ و سەنگىك "no sound at all"

58	شەبەق دان	šəbəq dán 'to dawn; dawn approaches'
		شەبەقیشی دا "dawn was approaching"
	بە جاری	bə járe 'completely, thoroughly'
	هەلەکی	hilakí 'exhaustion, fatigue'
	پەلەو پو	pəlupó 'arms; hands'
	پچەری	pīčrín (pīčr-; pass. pīčīrr-) 'to cut, sever'
		پەلەو پو پچەرا "his arms were sore"
59	هەل ستان	həl stán (st-) 'to get up, arise'
	شەق هەل دان لە	šəq lə...həl dán 'to kick s.th. aside'
	کشان	(bo) kšán (kš-) 'to rush along, go ahead (to)'
60		هەر لای بۆ ئەکاتوو "he looks in every direction"
	بە لکەو	bəlku (foll. by subjunct.) 'perhaps, maybe'
	بەر چاو کەوتن	...ber čaw kəwtín 'to come into view; to catch sight of...'
	وا	wá 'already'
	لە شیرین خەودا بون	lə širin xəwda bún 'to be sound asleep'
61	دوشت دوش	došdóš 'languidly'
	هەیز	héz 'strength'
		هیزی لێ ئەپچەری "his strength gives out"
		لی ئەکەوی "he flings himself down"
	جنیو دان بە	jīnew dán bə 'to curse at s.o.'
62	داخ	dáx 'lamentation'
	کەف	kéf 'foam'

هه فریو ته "he froths at
the mouth"

کفری دوانزه امام کردن

kīfr-i dwanzé ʔimam kīrdīn 'to blas-
pheme against the twelve Imams'

ته ههل

ʔéhīl 'inhabitants, residents'

گه ره ك

geřék 'quarter (of town)'

لی کو بونه وه

le...ko bunəwé 'to gather around s.o.'

ها

há (interjection) 'well, now!'

خیر بی

xérbe! (formula) approx., 'I hope all
is well.'

ته وه چیه ؟

ʔəwe číte? 'What's the matter (with
you)?'

63 واز لی هینان

waz le...henán (hen-) 'to leave...alone'

ته وسه گي جناننه "those scoundrels"

بردن

bīrdīn 'to take' (s.o. somewhere)

په لوبوم لی بـهـه "my hands became
numb"

له برسانا مردم "I'm dying of hunger"

64 قا قا

qá! qá! 'ha! ha!' (onom. of laughter)

گالته بی کردن

galtepekīrdīn be... 'ridiculing, laugh-
ing (at...)' (n.)

65 گه لا

gelá 'leaf, leaves'

وه کو گه لای دار approx., "as
many as the leaves on a tree"

66 گوی دانه

gwe dāne... 'to listen to, pay attention
to...'

67 به ره که تدا

berékétda 'fortunately'

پیره میرد

piremárd 'Piramerd' (masc. n.)

په یدا بون

peyda bún 'to come along, happen along'

کولیره

koleré 'loaf of bread'

	ئىستكان	ʔistkán 'glass (of)'
	ئامىكى پىا دىتەو	"a bit of strength comes back to him"
70	بە رى كە وتن چىشتە نكاو	bə ře kəwtín 'to set out; to move along' češtəŋáw 'noon'
	لە پاش ئەو	"on the other hand; meanwhile"
	لە پاش ئەو كە	lə páš ʔəwə kə... 'after, after having'
	تيرخە و بوون	terxəw bún 'to get enough sleep'
	يەكە يەكە	yeké yekè 'one by one, individually'
	كارە سات	kəresát 'catastrophe'
	... كارە ساتى ئەخەى جاوبىدە	"the catastrophe that Ahmed Jaw would bring down upon..."
71	لە دە وروبە رى خو دا گرتن وا بە شە لە شەل لە بەر	lə dəwrubér-i 'around, surrounding' xoy da girtín 'to hide o.s.' wa (unstressed = immediacy of action) 'now' bə šələšél 'lamely, with a limp' ləbér 'in front of, before'
72		bĩmdərə "give it to me!"
73	بە سە زمان	bəsəzmán 'poor, wretched'
	واقى وور ئە مېنى	"becomes puzzled"
	عارفى ئاليت بو نە نارد بىم نارد بىدە	"Didn't you send Arif Ale for it, and didn't I send it to you?"
74	هينان	henán (hen-; imperative stem: ben-)
	دایكى تو ... ئەكەم	: a rather violent oath
	برینه وە	bĩrinəwé (br-; pass. stem: brr-) 'to cut off'

	هیز برینه وه out"	"one's strength gives out"
	له به ر پی که نین هیزیان لی برراوه	approx.: "they were weak from laughter"
75	سروچ خو کوتانه	súč 'corner' xoy kutáne (kute-) 'to sneak into' (a place)
	سه ی عه ولای حاجی سه ی حه سه ن	sey səwlá-i haji sey həsén 'Sai [=Sayyid] 'Awla Hājji Šai Hassān' (masc. n.)
	مه سه له	məsəlé 'question, problem; matter'
	تی گه یاندن	lə...te geyandín (geyen-) 'to apprise, inform s.o. about...'
76		"Who was there who could restrain his laughter?"
77	بن سانده وه به مه رقهد	bín...(əwə) 'next to' sandīnewé (sen-) 'to obtain, get' bé (in oaths) 'by' mərqed 'mausoleum; shrine'
	به ده ر کردن	...bə der kirdín 'to remove s.o. from...; to kick s.o. out of...'
78	(و) که چی	(u)kečí 'but, and yet'
79	عەیب کردن به لای	seyb kirdín 'to be ashamed' bə lá-i...əwə 'in s.o.'s opinion'
		"you consider yourself a dervish"
	نوێژ	nwéž 'prayer'
	روژوو	řožú 'fasting' (n.)
	ته ماع تی کردن	temas te kirdín 'to take advantage of, exploit s.o.'
	قورر	qúr 'mud'

- Is there no one else for you to take advantage of besides poor Ahmed Jaw?"
- 80 جا já 'well'
- جا "just come and..."
- به زم bezim 'scene, spectacle'
- فیشه که شیشه fišekəšeté '(pyrotechnic) rocket'
- چو به عاسمانه "he jumps up in the air"
- 81 ده ستیان دایه یه خه ییـهـك "they grabbed each other's shirt"
- یه کتر = یهـك "each other"
- جنيو دان jīnewdán 'cursing; revilement, abusive language'
- سر sér 'head'
- کویلاک gwelák 'face'
- یهـك "they began to fight"
- 82 هه موشاری سوله یمانیان رڙا به سهـرا "the whole city of Sulaimania poured over them (to watch)"
- ئه وروژه ʔéwřožə 'on that day'
- له به ر lebér 'because of'
- کارو کاسپ کردن karukàsp kirdín 'to work, get work done'
- کس کارو کاسپی بو نه کـهـرا "nobody was able to do any work"
- 83 ته به ته کم بو ناده یتهـوه ؟ "Why don't you give me back my tray?"
- 84 ئیمان ʔimán 'faith'
- که لله kəllé 'skull; head'
- مانه وه manəwé (mer-) 'to remain, stay'

85	تیر هەلـدان	ter lə...həl dán 'to have one's fill of, be tired of...'
	هەر یەکە	hér yəkə 'each one; both of them'
	لە لایەکەوه وه کو ته رراج لی که وتن	approx.: "they fell to the ground like cushions"
	هیلان	hilák 'exhausted'
	شەویش	"all that night; the night before"
86	لە بەین ۰۰۰ دا	lə béyn...da 'among'
	دە پانزە	"ten or fifteen"
	کو کردنه وه	ko kirdnewé 'to gather, collect s.th.'
	هوقە	hoqé 'huqqa' (a weight, 2.8 pounds)
	کررین	kĩrín 'to buy'
87	پشوو	pĩšú 'a breath'
	پشوو پیا هاتنه وه	pĩšú peda hatĩnewé 'to sigh deeply' (in satisfaction)
	تەماشای کردن	témaša kirdín 'to see, observe'
	هەین	hén = hín 'the one of; belonging to, ...'s'
		لە هینه که ی خوی که لی زورتـره "it was much more than his own"
	نە جیب	nəjīb 'noble, highminded, magnanimous'
		نە جیبـینـ is vocative plural; here used sarcastically.
88	لە هەوه له وه	lə həwwełəwə 'from the first, from the outset'
		تە هەلـدان = تیهـلـدان "beating"
	خواردن	xwardín (xo-) 'to eat'; often used idiomatically in the sense of to receive, undergo, suffer s.th.

تا ئەم ھەمو تێھە لدانە شە نە خواردبوو

"so that I might not have suffered all of this beating"

"wouldn't بوئان بەینامایە باشترنە بو ؟
it have been better if you had brought
it to me...?!"

89 خستە سەر

xīstīnə sér... 'to put s.th. on...'

لە ولاشەو "for their part; also"

بلاوہ کردن

blawə le kirdīn 'to disperse'

90

"when ھەمو قسە کانگی بوو،وہ
he had finished all of the story"

91 ئارام لی برین

ʔarām lə...bīrran (pass. of bīrin) 'to
be impatient; to be unable to keep still,
be restless'

لە پاش ئەو قسیر بوو "now that she
had learned what it was"

بزووتەوہ

bīzutnəwé (bzu-) 'to move, budge' (in-
trans.)

خیرا ھەلیئە کوتایە سەری "she would
immediately hit him on the head"

92 ئیمرۆژ

ʔímřož 'today'

نۆین

nwén 'bedding'

بە ئاسوودەیی

bə ʔasudeí 'comfortably, leisurely'

قاچ

qač 'leg'

دانە دەست

dane dəst...əwə (də-) 'to hand, give
s.th. to s.o.'

بوش

bóš 'empty'

بە پی که نین

bə...pe kenín 'to laugh at s.o.'